

E-INTIMIDATIE BIJ JOURNALISTEN

WELKE INTERSECTIONELE ASPECTEN ZIJN ER VERBONDEN AAN DE ERVARINGEN VAN ONLINE INTIMIDATIE BIJ JOURNALISTEN?

Wetenschappelijke verhandeling
Aantal woorden: 20.124

Marie Germis

Stamnummer: 01300850

Promotor: dr. Sara De Vuyst

Commissaris: Elke Mahieu

Masterproef voorgelegd voor het behalen van de graad master in de richting
Communicatiewetenschappen afstudeerrichting Journalistiek

Academiejaar: 2018 - 2019

Inzagerecht in de masterproef (*)

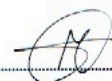
Ondergetekende,

MARIE GERMIS

geeft hierbij toelating / ~~geen toelating~~ (**) aan derden, niet- behorend tot de
examencommissie, om ~~zijn~~ / haar (**) proefschrift in te zien.

Datum en handtekening

14 / 05 / 2019

Deze toelating geeft aan derden tevens het recht om delen uit de scriptie/masterproef te
reproducen of te citeren, uiteraard mits correcte bronvermelding.

(*) Deze ondertekende toelating wordt in zoveel exemplaren opgemaakt als het aantal exemplaren van de
scriptie/masterproef die moet worden ingediend.

Het blad moet ingebonden worden samen met de scriptie onmiddellijk na de kافت.

(**) schrappen wat niet past.

Dankwoord

Voor u ligt de masterproef 'E-intimidatie bij journalisten'. Een exploratief kwalitatief onderzoek naar de intersectionele aspecten die verbonden zijn aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten. Deze masterproef werd geschreven als sluitstuk van de master Communicatiewetenschappen met de afstudeerrichting Journalistiek aan de Universiteit Gent.

Deze masterproef is het resultaat van inspanningen van verschillende mensen. Daarom neem ik hier even de tijd en de ruimte om deze mensen hartelijk te bedanken. In de eerste plaats wil ik hierbij uitdrukkelijk mijn dank betuigen aan mijn promotor Sara De Vuyst. Haar hulp en kennis, terechte feedback en opbouwende kritiek waren van groot belang voor de voltooiing van deze masterproef. Daarnaast zou ik ook graag al de respondenten bedanken die de tijd hebben genomen om hun ervaringen omtrent online intimidatie met mij te delen. Vervolgens wil ik ook mijn ouders en vrienden bedanken voor hun blijvende interesse en steun. Ook voor het nalezen kon ik steeds op hun hulp rekenen. Ten slotte een extra bedankje aan mijn zus, Emilie, met wie ik uren heb geschreven terwijl zij haar bachelorproef afwerkte. Bedankt voor de wederzijdse motivatie.

Marie Germis

Gent, 14 mei 2019

Abstract

In het veranderende medialandschap, waarin online media niet meer weg te denken zijn, worden journalisten meer en meer geconfronteerd met online intimidatie. Sociale netwerksites brengen journalisten en publiek dichter bij elkaar waardoor conversaties tussen beide ontstaan. In sommige gevallen kunnen beledigende of bedreigende reacties hieruit voortkomen. De verzender wilt daardoor de journalist het zwijgen opleggen, in diskrediet brengen of bang maken. Hoewel feministische media studies wijzen op het feit dat hoofdzakelijk vrouwelijke journalisten hiermee geconfronteerd worden, zal dit onderzoek uitwijzen dat ook mannelijke journalisten online intimidatie ervaren. Feministische studies beogen onbedoeld voornamelijk de belangen van witte en heteroseksuele vrouwen terwijl intersectioneel onderzoek verder gaat. Meer specifiek werd in deze masterproef onderzocht welke intersectionele aspecten verbonden zijn aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten. Daarbij staat de interactie met gender en seksuele geaardheid, etniciteit en leeftijd centraal. Het onderzoek peilt dus ook naar de ervaringen van journalisten die niet tot de geprivilegieerde groep behoren. Zo zien we in de literatuur dat verschillende vormen van discriminatie elkaar kunnen versterken. Denk maar aan seksisme, racisme en leeftijd discriminatie. Dit komt terug in de interviews. En het wordt beschreven in de resultaten hoe een journaliste erop wijst dat het extra pijnlijk is dat de persoon die intimideert speelt op combinaties van persoonlijke kenmerken.

Het belangrijkste doel van dit onderzoek was om te achterhalen welke intersectionele aspecten er verbonden zijn aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten. Door diepte-interviews met mannelijke en vrouwelijke journalisten uit verschillende mediasectoren, leeftijdsgroepen en met verschillende interessevelden, konden ze openlijk hun ervaringen delen. We gingen daarnaast ook na hoe ze ermee omgaan en wat de gevolgen zijn voor hen en voor de persvrijheid.

Kernwoorden: online intimidatie, journalistiek, intersectioneel onderzoek, discriminatie, feministische media studies, diepte-interviews

Inhoudstabel

DANKWOORD	2
ABSTRACT	3
INHOUDSTABEL	4
INLEIDING	6
1 INTERSECTIONALITEIT	8
1.1 GENDERONGELIJKHEID IN DE JOURNALISTIEK	8
1.2 FEMINISME EN GENDERONGELIJKHEID IN DE JOURNALISTIEK	9
1.3 INTERSECTIONALITEIT IN DE JOURNALISTIEK	10
2 E-INTIMIDATIE	15
2.1 E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK	15
2.2 FEMINISME EN E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK	19
2.3 MEDIA EN E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK	20
2.3.1 COMMENTARENSECTIE OP NIEUWSSITES	21
2.3.2 SOCIALE MEDIA.....	21
3 METHODOLOGIE	23
3.1 KWALITATIEF ONDERZOEK	23
3.2 ONDERZOEKSEENHEDEN	25
4 RESULTATEN	27
4.1 INLEIDING.....	27
4.2 MEDIA EN E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK	27
4.2.1 COMMENTARENSECTIE OP NIEUWSSITES	27
4.2.2 SOCIALE MEDIA.....	28
4.3 E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK.....	30
4.3.1 FEEDBACK.....	30
4.3.2 INTIMIDATIE	32
4.3.3 BEDREIGINGEN	33
4.4 HOE OMGAAN MET E-INTIMIDATIE IN DE JOURNALISTIEK	40
4.5 GEVOLGEN VAN E-INTIMIDATIE BIJ JOURNALISTEN	43
4.5.1 GEVOELEN.....	43

4.5.2	GEVOLGEN VOOR DE PERSVRIJHEID.....	43
4.5.3	PROFESSIELE HULP	45
5	CONCLUSIE EN DISCUSSIE.....	46
6	BIBLIOGRAFIE.....	50
7	BIJLAGEN	58
7.1	BIJLAGE 1: INTERVIEWVRAGEN.....	58
7.2	BIJLAGE 2: CODEBOOM	60

Inleiding

Door de groei van digitale innovaties sinds de jaren 1990 kennen journalistieke producties een forse stijging. Hierdoor rijzen er meer en meer vragen over het toekomstbeeld van de journalist (Blanken & Deuze, 2010; Franklin, 2014; Westlund, 2012). Met deze digitale veranderingen in de journalistieke sector beoogt de literatuur het feit dat nieuws constant op het internet wordt gemaakt en gepubliceerd. En dat content niet alleen door journalisten wordt vervaardigd maar ook door andere gebruikers van het internet (Paulussen & Ugille, 2008). Sociale netwerksites, zoals Twitter en Facebook, benadrukken deze alsmaar kleiner wordende kloof tussen publiek en journalist door nieuwsgebruikers effectief een stem te geven. Hierdoor ontstaat er meer interactie tussen beide (Boczkowski & Mitchelstein, 2013; Deuze & Witschge, 2016; Fast, Örnebring, & Karlsson, 2016). Ook op nieuwssites hebben lezers een stem via de commentarensectie onder nieuwsberichten. Sommige journalisten spelen hier op in door de conversatie met het publiek aan te gaan, terwijl anderen zich ongemakkelijk voelen door de reacties die ze krijgen (Chen & Pain, 2017; Muddiman & Stroud, 2017). Deze vorm van open communicatie op het internet tussen lezers en journalisten kan leiden tot leugens, bedreigingen, scheldwoorden, stereotypering... (Coe et al., 2014; Mutz, 2015). Deze verschillende vormen van destructieve commentaar tegen de journalist komen samen onder de noemer online intimidatie. De bedoeling is om journalisten hiermee het zwijgen op te leggen, in diskrediet te brengen of bang te maken (Reporters Without Borders, 2018). Onderzoek toonde aan dat de intimidatie gericht is tegen de journalist zelf en niet tegen de inhoud (OVSE). Zij die intimidatie ervaren zijn meestal vrouwen terwijl zij die bedreigingen plaatsen meestal mannen zijn (Jane, 2014). Bestaande onderzoeken met betrekking tot online intimidatie vestigen de aandacht onder meer op de bescherming van journalisten, strategieën om ermee om te gaan en genderbreuklijnen in de journalistiek (De Vuyst, 2017; Harris, Mosdell, & Griffiths, 2016; Henrichsen, Betz, & Lisosky, 2015; OVSE, 2015). In dit onderzoek echter zal een intersectioneel perspectief gehanteerd worden waarbij gender van de journalist gelinkt wordt aan een aantal sociale constructies zoals etniciteit, seksualiteit en leeftijd (Collins, 2015; Dastagir, 2017; Roth, 2018; Valentine 2007). Intersectioneel onderzoek houdt rekening met verschillende sociale constructies en is daarom een vollediger manier om de ervaringen van online intimidatie bij journalisten te kaderen. Bovendien is intersectioneel denken onmisbaar in het kader van rechtvaardigheid, het uitgangspunt van feministisch onderzoek (Hesse-Biber, 2014). Het wil dus zeggen dat niet alleen naar de ervaringen van vrouwelijke journalisten gepeild zal worden maar ook naar die van mannelijke journalisten. Bovendien zullen we zien dat verschillende vormen van discriminatie elkaar kunnen versterken. Seksisme, racisme en discriminatie door leeftijd zijn daarbij belangrijke uitgangspunten in dit onderzoek.

Door dit intersectionele perspectief wordt het onderzoek in de eerste plaats gekaderd in het sociaal-constructivistisch filosofisch paradigma. Hierbij staat een objectieve realiteit lijnrecht tegenover een subjectieve realiteit. Met objectieve realiteit wordt de intimidatie tegen de journalist bedoeld. Terwijl subjectieve realiteit verwijst naar de sociale constructie van de journalist en hun eigen ervaringen. Daarnaast kan dit onderzoek ook in een kritisch paradigma worden geplaatst. Zoals de literatuur zal uitwijzen ervaren vrouwelijke journalisten meer online bedreigingen dan hun mannelijke collega's waardoor genderongelijkheid in stand wordt gehouden in de journalistiek. Feministische mediastudies kaarten dit aan met onder andere horizontale en verticale gendersegregatie. Horizontale gendersegregatie is de toewijzing van verschillende onderwerpen op basis van genderverschil (Djerf-Pierre & Löfgren-Nilsson, 2001, van Zoonen, 1994). Verticale gendersegregatie gaat over het feit dat vrouwen minder jobmogelijkheden krijgen in functies waar meer te verdienen is (Armstrong, Wood, & Nelson, 2006; Djerf-Pierre, 2005; Rodgers & Thorson, 2003; Ross & Padovani, 2016).

Het doel van het onderzoek is om door middel van diepte-interviews bij mannelijke en vrouwelijke journalisten de ervaringen omtrent online intimidatie in kaart te brengen. Dit vanuit een intersectioneel perspectief omdat zo rekening wordt gehouden met de verschillende sociale constructies. Daarbij komt dat ook wordt gekeken hoe ze ermee omgaan en wat de gevolgen zijn voor de persvrijheid en voor zichzelf.

De maatschappelijke relevantie is tweeledig. Ten eerste omdat er tijdens het hele onderzoek rekening wordt gehouden met genderongelijkheid van journalisten. Ten tweede omdat vrijheid van meningsuiting een rol speelt bij online intimidatie en journalisten. Ze worden het zwijgen opgelegd terwijl het juist hun taak is om de waarheid aan het licht te brengen. De wetenschappelijke relevantie is te verklaren vanuit de intersectionele aard van het onderzoek. Dit wil zeggen dat er rekening zal worden gehouden met de verschillende sociale constructies om een zo volledig mogelijk antwoord te kunnen bieden op de onderzoeksvraag. Dat betekent dus dat er ook gekeken wordt naar journalisten die niet tot de geprivilegieerde groep behoren en hoe zij online intimidatie en discriminerende reacties ervaren.

In dit exploratieve onderzoek staat online intimidatie bij de journalist centraal. De centrale vraag toetst dan ook welke intersectionele aspecten er verbonden zijn aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten.

In het eerste deel van dit onderzoek wordt in een literatuurstudie intersectionaliteit en online intimidatie in de journalistiek gekaderd. In het tweede deel wordt de methodologie uitgelegd met als centrale vertrekpunt kwalitatief onderzoek. In het derde deel komen de resultaten van de interviews aan bod om vervolgens een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag in de conclusie en de discussie.

1 Intersectionaliteit

1.1 Genderongelijkheid in de journalistiek

Al sinds eeuwen bestaat genderongelijkheid. Het is een vaak voorkomend probleem in het leven van zowel mannen als vrouwen maar verschillende instellingen proberen dit probleem te kaderen (Ridgeway, 2011). Zo brengt het Europese Instituut voor Gendergelijkheid aan de hand van een *Gender Equality Index* het genderverschil in kaart in verschillende Europese landen. Ze houden rekening met zeven factoren: werk, inkomen, geweld, gezondheid, macht, kennis en tijd.

Met betrekking tot de journalistiek toont onderzoek aan dat de ontwikkeling van de sector veeleer getypeerd wordt door mannelijke journalisten (Djerf-Pierre, 2007). *The Global Report on the Status of Women in News Media* toonde aan dat bij de 552 ondervraagde bedrijven, vrouwen maar voor een derde deel uitmaken van journalisten die voltijds werken. Onderzoek uitgevoerd in 21 verschillende landen naar het profiel van de journalist toont aan dat Belgische vrouwelijke journalisten in zwakkere maten het beroep vertegenwoordigen (Weaver & Willnat, 2012). Onderzoek naar het zelfportret van de Belgische journalist uit 2013 toont aan dat maar 1/3 (34%) van de respondenten vrouwelijke journalisten zijn (Raeymaeckers et al., 2013). In het onderzoek uit 2019 van Van Leuven et al. naar het profiel van de Belgische journalist in 2018 zijn slechts 31,4% van de respondenten vrouwelijk. In tegenstelling tot de oververtegenwoordiging van mannen in de sector tonen studies aan dat sinds de jaren 1970 meer vrouwen journalistiek studeren en als journalist actief zijn (Delano, 2003; Franks, 2013). Het aandeel vrouwelijke journalisten mag dan wel gestegen zijn sinds de jaren 1970, van 5% in 1968 naar 35% in 1999 in Nederland, maar de telling blijft 10 jaar later hangen op hetzelfde percentage (Deuze, 2017).

Een van de redenen voor de stijging van vrouwelijke journalisten in de sector is de zachtheid en de emotie die ze uiten in hun verslaggeving. Vrouwelijke journalisten zouden voornamelijk schrijven over onderwerpen die dicht bij hun leefwereld liggen. Hierdoor zouden ze een groter vrouwelijk publiek aantrekken (Lövgren-Nilsson, 2010; Van Zoonen, 1994). Bovendien is de berichtgeving van de vrouwelijke journalisten diverser dan die van mannelijke journalisten (Armstrong et al., 2006; Rodgers & Thorson, 2003). Vrouwelijke journalisten krijgen dus andere onderwerpen toegewezen dan hun mannelijke collega's. Dit is wat men horizontale gender segregatie noemt. Hierbij is een onderverdeling in *hard* nieuws voor mannelijke journalisten en *soft* nieuws voor vrouwelijke journalisten gebruikelijk (Löfgren-Nilsson, 2010; North, 2016). Tot *hard* nieuws behoren onderwerpen uit de economische, de politieke of de sociale sector terwijl onderwerpen zoals roddels, evenementen of andere zaken die te maken hebben met menselijke of persoonlijke interesses vallen onder *soft* nieuws (Franks, 2013). De man-vrouwbreuklijn loopt met

andere woorden gelijk met de breuklijn tussen *hard* nieuws en *soft* nieuws. Anderzijds zijn er ook studies die aantonen dat ook vrouwelijke journalisten niet zachter of emotioneler zijn in hun berichtgeving. Zo blijkt uit onderzoek van Löfgren-Nilsson (2010, p. 6) dat vrouwelijke journalisten probeerden om 'one of the boys' te zijn en meer toegang te krijgen tot de traditionele mannelijke onderwerpen. In het onderzoek zullen we zien hoe zich dat weerspiegelt in de ervaringen van online intimidatie.

Als laatste stelt men ook dat vrouwelijke journalisten voornamelijk worden achtergesteld op de redactie, binnen leidinggevende posities en in het eindresultaat. Dit ligt aan de basis van verticale gender segregatie. Dit wil zeggen dat vrouwelijke journalisten minder jobmogelijkheden krijgen in functies waar meer te verdienen is (Djerf-Pierre, 2005; Ross & Padovani, 2016;). Ze worden met andere woorden geconfronteerd met het glazen plafond in nieuwsorganisaties waardoor het moeilijker is voor hen om promotie te maken (Demoor et al., 2000)

1.2 Feminisme en genderongelijkheid in de journalistiek

Door bovenstaande opvattingen, dat vrouwelijke journalisten zich moet beperken tot het creëren van vrouwvriendelijke programma's of teksten, ontwaakt een groot feministisch debat met betrekking tot de vrouwelijke journalisten. In een eerste golf van feministische bewegingen, op het einde van de 19^e eeuw, betekende dit voor vrouwelijke journalisten het verkrijgen van meer inspraak op eindredacties (Chambers et al. 2004). De tweede golf van feminisme wordt gekenmerkt door de strijd voor onder andere het recht op abortus, seksisme en participatie in de beroepswereld. Dit reflecteerde zich eveneens op journalistiek niveau. Het betekende namelijk dat mannen van mening waren dat vrouwen niet geschikt waren om een beroep zoals journalistiek uit te voeren omdat dit te gevaarlijk was. Heel wat vrouwelijke journalisten hadden er echter veel voor over om een plekje te veroveren in de sector (Chambers et al., 2004). De derde en laatste golf gaat van start op het einde van de jaren negentig van de vorige eeuw en wordt ook wel gezien als het postfeminisme. Begrippen zoals het glazen plafond en *backlash* kennen hier hun oorsprong (Faludi, 2009; Steiner, 2012).

Vrouwelijke journalisten die aan de top geraken hadden veel meer moeilijkheden om door te breken dan mannen aangaande managementfuncties (Steiner, 2012). Zoals eerder werd beschreven verwijst het glazen plafond naar het feit dat vrouwelijke journalisten tegenover een reeks van uitdagingen komen te staan wanneer ze hoger op de ladder willen klimmen (Armstrong & Gao, 2011; Shor, van de Rijt, Miltsov, Kulkarni, & Skiena 2015). Kritiek op de conceptualisering van het glazen plafond kent verschillende redenen. Ten eerste is het beklimmen van de carrièreladder niet de enige taak van de vrouwelijke journalist, daarnaast moet zij ook verschillende deuren openen om zich te bewijzen. Een voorbeeld hiervan is de strijd om toegang te krijgen tot de krantensector, vrouwen zijn

namelijk vaker tewerkgesteld in de magazinesector (Franks, 1999). Dat wil dus zeggen dat zowel horizontale als verticale gendersegregatie hiermee geassocieerd worden.

Om dieper in te kunnen gaan op het begrip *backlash* moet worden teruggespoeld naar wat men concreet met feminisme bedoelt. Men stelt dat het doel van feminisme is om mannen en vrouwen op sociaal, politiek en economisch niveau op dezelfde lijn te krijgen (Reisenwitz, 2017). Zoals hierboven reeds werd beschreven heeft feminisme een ver teruggaande geschiedenis waarbij verscheidene acties zorgen voor de aanvaarding ervan. Deze aanvaarding behoeft echter enige nuance bij het kritisch benaderen van feminisme. Faludi (2009) beschrijft hoe de maatschappij druk heeft uitgeoefend op dit concept door misbruik te maken van de overwinningen. Uitspraken zoals *'feminisme is een succesverhaal geweest en is niet meer nodig in de huidige maatschappij'* of *'feminisme is de oorzaak van persoonlijke problemen en zorgt voor een ongelukkige sfeer'* behoren tot de feministische *backlash* en zijn uitspraken of beelden die in veel gevallen tot stand zijn gebracht door de media (Faludi, 2009; Superson & Cudd, 2002). Bovendien is er onderzoek dat wijst op het feit dat vrouwelijke journalisten verkiezen niet gerelateerd te worden met feminisme omdat dit te maken heeft met politieke aangelegenheden (North, 2009).

Kortom stellen feministische studies dat vrouwen als groep en als individu geen macht uitoefenen in de maatschappij. En, dat mannen als groep én als individu daarentegen wel deze macht hebben (Dowd, 2008). In tegenstelling tot wat feministische studies denken, geldt dit idee voornamelijk voor witte mannen. Er blijft bijgevolg een grote groep mannen over die zich niet kunnen identificeren met de dominante groep. Uit feministische studies groeit onderzoek dat zich focust op minderheidsgroepen bij mannen met de nadruk op discriminatie in seksualiteit en etniciteit (Kimmel, 2004; Wiegman, 2002).

1.3 Intersectionaliteit in de journalistiek

Tot de feministische agenda behoren de laatste tijd meer bezorgdheden dan enkel het welzijn en de gelijke kansen voor mannen én vrouwen. Seksualiteit, etniciteit en leeftijd interageren met gender en kunnen op die manier zorgen voor meer of juist minder mogelijkheden (Collins, 2015; Crenshaw, 1991; Humprecht & Esser, 2017; Roth, 2018). Feminisme beoogt onbedoeld en zonder het zelf te beseffen voornamelijk de belangen van witte en heteroseksuele vrouwen (Mohanty, 1988). Intersectionaliteit is daarom een oplossing voor de beperkingen hiervan (Perry, 2018). Intersectionaliteit behoort tot feministische studies maar herdefinieert zich tot het feminisme van alle mannen en vrouwen ongeacht afkomst, seksuele geaardheid, inkomen, leeftijd, burgerlijke status, etc. (Brown, 2016; Dastagir, 2017; Collins, 2001).

Het startpunt van de conceptualisering van intersectionaliteit ontplooit zich bij een zwarte feministe (Brown, 2016; Collins, 2001). Crenshaw (1991) die als eerste het begrip gebruikte in de jaren 1980 stelt dat wanneer etniciteit aan gender gekoppeld wordt de gevolgen voor de desbetreffende persoon groter zijn dan wanneer gender en etniciteit afzonderlijk voorkomen. Een onderzoek naar de interactie tussen gender en etniciteit toont aan dat blanke vrouwen geen of bijna geen getuigenissen kunnen aangeven dat ze vanwege hun etniciteit slecht werden behandeld of het gevoel hadden dat ze zich moesten bewijzen. Niettegenstaande toonde hetzelfde onderzoek aan dat gekleurde vrouwen wel het gevoel hebben dat ze zich meer moeten bewijzen (Juan, Syed, & Azmitia, 2016). Getuigenissen binnen het domein van de journalistiek wijzen ook op een onderling verband tussen gender en etniciteit. Ten eerste toonde Belgisch onderzoek naar het zelfportret van de journalist aan dat de meerderheid van de Belgische journalisten geboren is in België (Raeymaeckers et al., 2013). De globale studie van Weaver en Willnat (2012) maakt duidelijk dat België, samen met Brazilië, Denemarken, Groot-Brittannië en Israël de landen zijn waar etnische minderheidsgroepen bij journalisten het minste voorkomen. Specifieke studies toonden reeds aan dat het denkbeeldige gebruik van de zogenaamde ethnocentristische filter ervoor zorgt dat journalisten bewust of onbewust fenomenen beschrijven die dichterbij hun eigen leefwereld liggen (Hazaparu, 2016). Dit blijkt onder andere uit een Nederlands onderzoek naar de nieuwsproductie door en voor etnische minderheidsgroepen (Meulensteen, 2003). Meer concreet valt nieuws dat gemaakt door een Afro-Amerikaanse journalist meer in de smaak bij het Afro-Amerikaans publiek. Een studie in Duitstalige context van Arnold en Schneider (2007) wijst op de standpunten dat journalisten mogelijk nemen in de keuze van etnische verslaggeving. Op politiek en emotioneel vlak vertoeven ze tussen gastland (in dit onderzoek Duitsland) en thuisland (in dit onderzoek Turkije). Enerzijds zijn er Turkse journalisten die zich meer betrokken voelen bij Duitsland. Door een positieve attitude aan te nemen streven ze naar een gelijke verstandhouding tussen beide landen. Anderzijds proberen Turkse journalisten die zich minder verbonden voelen met Duitsland Turkse waarden en normen over te brengen in hun manier van berichten. Volgens Hanan Challouki (2016) communicatiemedewerkster bij Kif Kif¹, is het zo dat je als vrouw van een etnische minderheid in België moet realiseren dat je op verschillende manieren wordt benadeeld door de maatschappij. Zelf is ze van Marokkaanse origine, ze draagt een hoofddoek, ze is moslima. Zelf geeft ze toe dat *'de veelheid van haar identiteiten niet door iedereen in de samenleving als vanzelfsprekend wordt genomen of worden aanvaard.'* Ook voor Evelien Geerts (2016) is het Belgische beleid omtrent racisme en seksisme, en de daarbij horende kruisingen, onvolledig. Dit is van toepassing in de onderwijs context, op de arbeidsmarkt, bij het

¹ Een beweging die strijd tegen racisme en voor gelijkheid in België

zoeken naar een woning en in de gezondheidssector (Challouki et al., 2016). Ook uit een onderzoek van de Nederlandse Vereniging voor Journalisten (NVJ) blijkt dat ongeveer 50% van de vrouwelijke journalisten geconfronteerd is geweest met intimidatie of bedreigingen tijdens de uitoefening van hun beroep. Daarenboven zouden journalisten met een migratieachtergrond hier extra vatbaar voor zijn (Odekerken & Das, 2019).

In voorgaande lag de focus op de relatie tussen gender en etniciteit. Zoals eerder werd aangehaald maken ook seksualiteit, leeftijd en andere socio-demografische factoren deel uit van de conceptualisering van intersectionaliteit. Daarom zal hier de nadruk liggen op de interactie tussen gender en seksualiteit. Vanaf de geboorte worden mannen en vrouwen als het ware gekneed tot stereotypen van hun sekse met de daarbij horende rollen (Butler, 1990). Krijnen en Van Bauwel (2015, p.4) verwoorden dit gebeuren als *'the socially constructed meanings of one's physical sex'*. Maar in realiteit gaat het veel verder dan het idee, vaak geconstrueerd door media, van 'vrouwen in de keuken' en 'mannen in de tuin'. Een voorbeeld vanuit een mannelijk perspectief over seksuele geaardheid komt van Kimmel (2004). Hij wijst op de angst die mannen hebben om hun seksuele geaardheid te uiten en de mate waarin die angst verbonden is met racisme. Verschillende onderzoeken probeerden reeds de relatie na te gaan tussen media en seksuele geaardheid (Smith, Attwood, & McNair, 2017). Of studies bestudeerden op welke manier media *Lesbian, Gay, Bisexual, Transgender, Intersex, Queer* (LGBTIQ) representeren (Fongkaew et al., 2017). De literatuur vertoont echter weinig voorbeelden van onderzoek naar de gevolgen van seksuele geaardheid bij journalisten ongeacht gender. Verschillende onderzoeken hebben wel aangetoond dat vrouwelijke journalisten vaak seksisme ervaren. Dit in verbale vorm of in de vorm van intimidatie en bedreigingen (Chambers et al, 2004; Demoor et al., 2000). Bovendien is seksisme ook terug te vinden tussen bronnen en journalisten. Vrouwelijke journalisten zouden geïntimideerd worden door mannen (Jane, 2014). En tegenover vrouwelijke journalisten zijn de bedreigingen opvallend botter wanneer ze seksistisch geaard zijn (IFJ, 2017) Dit exploratief onderzoek is daarom ontvankelijk voor nieuwe bevindingen omtrent de seksuele geaardheid van zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten en de ervaringen op vlak van online bedreigingen. Zeker in een intersectionele context waarbij er belang wordt gehecht aan de al dan niet versterkende kruisingen met racisme.

Op basis van bovenstaande bevindingen naar de relatie tussen gender en etniciteit en tussen gender en seksuele geaardheid, zal in wat volgt een voorbeeld uit de Amerikaanse journalistieke context tonen wat de verschillen zijn voor een homoseksuele journalist in vergelijking met een Latijns-Amerikaanse journalist (Vara-Orta, 2017). Dit voorbeeld illustreert op die manier niet alleen de interactie met gender maar ook de verschillende reacties ten aanzien van etniciteit en seksualiteit. Zonder dat er een link gelegd wordt naar het gender van de journalisten komen de socio-demografische factoren, homoseksualiteit en Latijns-Amerikaanse afkomst, respectievelijk

overeen met, zoals hierboven besproken, de eerste twee interacties van intersectionaliteit: seksualiteit en etniciteit. Uit dit onderzoek resulteert dat wanneer de homoseksuele journalist verandert van mediabedrijf (in het eerste bedrijf was hij verslaggever voor homoseksuele berichtgeving, in het tweede niet) hij een gevoel van *othering* ervoer. Hall (2003) beschrijft *othering* als de wijze waarop een minderheidsgroep of individu zich gedistantieerd voelt van de norm. Aan de andere kant beschrijft de Latijns-Amerikaanse journalist dat hij zich in de meeste gevallen op zijn gemak voelde, na het veranderen van mediabedrijf. Desalniettemin duidt hij op het feit dat journalisten met een donkerdere huid en nadrukkelijke etnische accenten minder gunstig werden behandeld dan hem.

De vorige termen aangaande de conceptualisering van intersectionaliteit gingen in op etniciteit en seksuele geaardheid. Daarbij lag enerzijds de focus op de verhouding met gender en anderzijds op de kruising met beide factoren, racisme en seksisme. In wat volgt zal de focus liggen op de leeftijd van de journalist en de interactie met gender. De gemiddelde leeftijd van de Belgische journalist bedraagt volgens het rapport 'Het profiel van de Belgische journalist in 2018' 47,6 jaar (Van Leuven et al., 2019). Dat is ten eerste te wijten aan de carrièreswitch die veel journalisten maken. Globaal gezien kiezen journalisten na verloop van tijd voor een stabielere job zoals bijvoorbeeld publieke relaties (Weaver & Willnat, 2012). Een volgende verklaring hangt samen met het gender van de journalist. Het aantal vrouwelijke journalisten daalt naargelang ze ouder worden (Raeymaeckers et al., 2013). Dit is te verklaren vanuit het conservatieve idee dat vrouwen meer taken op zich nemen in het huishouden, hoewel dit idee tegenstrijdig is met recentere studies die aantonen dat mannen hoe langer hoe meer taken op zich nemen in het huishouden (Everbach, 2009; Lafky, 1993). Vervolgens maakt het krijgen van kinderen een verschil uit in het leeftijdsverschil tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten (De Clercq, 2002). Deze keuzes voelt de vrouwelijke journalist in het beklimmen van de ladder en stroken met het eerder vernoemde idee van het glazen plafond (Aldridge, 2001; De Clercq, 2002). Wanneer vrouwelijke journalisten dan toch de afweging maken om zich hoofdzakelijk te wijden aan hun carrière, zijn zij in de meerderheid van de gevallen niet getrouwd en hebben ze geen kinderen, in vergelijking tot hun mannelijke collega's (De Clercq, 2002; Demoor et al., 2000; Gill, 2007). In het eerder vernoemde onderzoek van Odekerken en Das (2019) komt ook naar voren dat journalisten die jong zijn en weinig ervaring hebben kwetsbaarder zijn voor intimidatie en bedreigingen. Wat de leeftijd betreft van mannelijke journalisten, toont dezelfde studie van Weaver & Willnat (2012) aan dat zij op oudere leeftijd, ouder dan 55 jaar, in kleinere aantallen vertoeven op de werkvloer. Dit exploratieve onderzoek is vatbaar voor de gevolgen en ervaringen die journalisten al dan niet erkennen als gevolg van leeftijd.

Alles bij elkaar genomen moet dit onderzoek uitwijzen op welke manier de journalisten online intimidatie ervaren. Daarbij staat de intersectionele benadering centraal. In eerste instantie is

etniciteit een belangrijk factor. Verschillende onderzoeken benadrukten reeds dat etniciteit reden biedt tot discriminerend gedrag (Arnold & Schneider, 2007; Challouki et al, 2016; Meulensteen, 2013). Dit onderzoek wilt specifiek de ervaringen ervan nagaan op het vlak van online intimidatie. Hetzelfde geldt voor de seksuele geaardheid van de journalist en hoe dit in verhouding staat tot gender. Daaruit moet blijken of verschillende combinaties tussen gender en LGBTIQ meer of minder online intimidatie uitlokken. Als laatste zal er ook gekeken worden naar hoe leeftijd in verband staat tot gender, etniciteit en seksuele geaardheid en of deze interactie al dan niet online intimidatie opwekt.

2 E-intimidatie

2.1 E-intimidatie in de journalistiek

Traditionele media, gedrukte en audiovisuele, ondergaan een transformatie en krijgen er een online vorm bij. Dit wil niet zeggen dat deze nieuwe media de oudere mediavormen vervangen, maar wel dat ze naast elkaar komen te staan (De Bens, 2002; McQuail, 1992). Internet vormt met andere woorden een interactieve aanvulling op de functies van de bestaande media (Boczkowski, 2002; Hermans et al., 2009). Het 'online' zijn van nieuwe media brengt iedereen dichterbij elkaar (Bradshaw, 2017). McLuhan's idee (1989) van een *global village* sluit nauw aan bij deze interpretatie: dankzij het medium is iedereen verbonden met elkaar en kan iedere boodschap op een doeltreffende manier tot bij de mensen geraken. Het blijkt alsof journalistiek niet meer bestaat zonder de notie 'online'. Zoals Bradshaw (2017) het mooi verwoordde verliest het woord 'online' in online journalistiek zijn waarde. Het concept impliceert met andere woorden een zeer breed bereik dat sociale media, e-mailverkeer, blogs, online uitgaves van kranten, etc. impliceert. Maar het impliceert ook een online vorm van intimideren.

Zo kwamen in 2015 honderden mensen samen in Wenen om te discussiëren over het veranderende landschap van online media waardoor journalisten meer en meer geconfronteerd worden met online intimidatie. Dunja Mijatović die verantwoordelijk is voor het mediasegment binnen de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE) riep deze bijeenkomst samen. De OVSE stelt dat deze bedreigingen over het algemeen niet gericht zijn tegen de inhoud van het bericht maar wel tegen de journalist zelf. Ook de Nederlandse Vereniging voor Journalisten (NVJ) startte in 2017 een onderzoek naar online intimidatie tegen journalisten. Daarnaast richtte ook in België de Vlaamse Vereniging van Journalisten (VVJ) begin dit jaar een meldpunt op voor journalisten. Hier kunnen ze via een formulier fysieke en verbale agressie aangeven zodat dit opgevolgd en gemonitord kan worden.

Online intimidatie is een divers te definiëren veld dat getypeerd wordt door verschillende vormen. Willard (2006) maakt een onderscheid in de vormen van online intimidatie. Daartoe behoren onder andere cyber stalken, *trolling*, *flaming*, *harassment*, etc. Deze vormen hebben het gebruikmaken van digitale media gemeen en willen angst en onzekerheid uitlokken wat de reputatie van de geïntimideerde persoon schade berokkent. *Flaming* is het vijandelijk uitdrukken van sterke emotionele gevoelens dat online communicatie versterkt. Hardaker (2010, p237) definieert een troller als:

'a [computer-mediated communication] user who constructs the identity of sincerely wishing to be part of the group in question, including professing, or conveying pseudo-sincere intentions, but whose real intention(s) is/are to cause disruption and/or to trigger or exacerbate conflict for the purposes of their own amusement'.

Online intimidatie bij journalisten is met andere woorden het persoonlijk aanvallen, beledigen en bedreigen van de journalist met de bedoeling om ze in diskrediet te brengen, hen bang te maken of hen het zwijgen op te leggen (Reporters Without Borders, 2018).

Journalisten spelen een grote rol in het behoud van publieke debatten en het handhaven van gerechtigheid in de maatschappij. Op die manier zijn ze gevoelig voor lezersreacties en bijgevolg tot online intimidatie (Deuze, 2005). Het is belangrijk om een onderscheid te maken tussen negatieve reacties enerzijds en intimidatie en bedreigingen anderzijds. Mediakritiek is er altijd geweest en moet er ook zijn voor de werking van de democratie. Maar zij die reageren moeten dit op een beschaafde manier doen en zonder de persoonlijkheid van de journalist aan te tasten (VVJ). En op dit punt ligt volgens de VVJ en de Code en de Raad voor de Journalistiek de grens met intimidatie en een negatieve reactie: *'mediakritiek moet inhoudelijk gestaafd en beschaafd zijn, zonder aantasting van de persoonlijke integriteit van een journalist. Precies op dit punt evolueren de zaken negatief.'*

We zullen zien in de resultaten van de interviews hoe de respondenten zelf reacties ervaren en waar ze de grens leggen. Deze voorbeelden proberen al een beeld te schetsen van de situatie. Het eerste voorbeeld van de Twitter pagina van Rudi Vranckx (VRT) geeft een indicatie over hoe journalisten er zelf tegenover staan. Een tweede voorbeeld komt van de Twitter pagina van Tine Hens (MO*). Deze lezer reageerde op haar tweet: *'Misschien is het dan aan een politicus om die halve waarheden en hele leugens te ontrafelen en uit te leggen? Maar ja, daarvoor heb je natuurlijk een zekere vorm van ruggengraat voor nodig. #armvlaanderen'* Het derde voorbeeld laat zien hoe journaliste Aylin Koksal bij het Belang Van Limburg de persvrijheid in vraag stelt en oproept om journalisten te steunen, met name jonge vrouwelijke journalisten.

Rudi Vranckx @RudiVranckx · 7 jan.

Nog eentje om het af te leren. Voor wie op mijn vorige tweets reageerde dat "kritiek geen haat is maar feedback". We hebben het wel degelijk over dit soort van "feedback".

Volgen

Als antwoord op @RudiVranckx

Rudy, ge zijt een strandJANET en FAKE NEWS!!!! als ik u tegenkom smijt ik uw tanden eruit want hersenen heb je duidelijk niet meer!! More about Islam/Migrants in EU: ufodisclosure.be/islamisering/ youtu.be/Eqw9-IVDn3s

123 50 389

Rudi Vranckx @RudiVranckx · 7 jan.

Voor alle duidelijkheid: natuurlijk moeten we van mening kunnen verschillen. Maar reacties zoals deze zijn geen debat. Het is haat, niets meer. Bedankt.

Afbeelding 1: Reactie op Twitter - Rudi Vranckx

factscruncher @factsCruncher · 22 apr.

Als antwoord op @MissTie

tja. ook om een halt toe te roepen aan de klimaathype en daar halve waarheden en hele leugens te ontrafelen en uit te leggen, heb je ook ruggengraat nodig! Dat ontbreekt ook blijktbaar!

Afbeelding 2: Reactie op Twitter - Tine Hens

- Aylin Koksai** @AylinKoksai Volgen
- (1/6) Today, my editor-in-chief and I finally filed a complaint against the people who intimidated, agonized and attacked me after I wrote an article about Erdogan's @Akparsi and the situation in #Turkey.
- Aylin Koksai** @AylinKoksai · 6 mei
- (2/6) The comments calling me a 'dirty whore', a 'public enemy who sells herself for fame', 'second-class citizen and a Gülenist', were torture to my family and friends, who know I love this job more than anything.
- [Tweet vertalen](#)
- 1 5 16
- Aylin Koksai** @AylinKoksai · 6 mei
- (3/6) It didn't hurt me, and I don't feel like a victim. But it reminded me how press freedom is at its most fragile, even in the very heart of Europe. It reminded me of how easily narrow-mindedness, extremism and hatred can be propagated, in this case through Turkish satellites.
- [Tweet vertalen](#)
- 1 6 17
- Aylin Koksai** @AylinKoksai · 6 mei
- (4/6) We can't let them make us feel any less than the young, passionate, hard-working journalists we are. We can't let anyone discredit our hard work. We have to keep unveiling the truth and digging. Press freedom is our right, so we have to practice, preach and own it
- [Tweet vertalen](#)
- 1 6 22
- Aylin Koksai** @AylinKoksai · 6 mei
- (5/6) Support journalists, especially young women who are easily targeted sexist and extremist groups. Like me, you can help by donating to Reporters without Borders. They draw attention to the many cases of journalists being harassed and mistreated.
- Aylin Koksai** @AylinKoksai · 7 mei
- EDIT: Please join journalist.be and support unions.

Afbeelding 3: Reactie op Twitter - Aylin Koksai

2.2 Feminisme en e-intimidatie in de journalistiek

Ondanks de positieve verwachtingen van het internet dat oorspronkelijk bedoeld was als een platform waar er geen plaats was voor ongelijkheden op basis van gender, afkomst, seksuele geaardheid, etc. is er op het internet desalniettemin een tendens waar te nemen die ongelijkheden impliceert (Armstrong and Gao, 2011; Jane, 2016). Vrouwen die Facebook, Twitter, YouTube of andere online media zoals blogs en vlogs gebruiken, worden vaker geconfronteerd met online bedreigingen (Faludi, 2012). In *Misogyny Online* benadrukt Jane (2016) dat vrouwen geen waarschuwing krijgen alvorens beledigende berichten te ontvangen maar dat deze berichten juist bedoeld zijn als waarschuwing voor iets veel ergers dat hen nog zou kunnen overkomen. Wanneer ze er iets over zeggen krijgen ze vaak de reactie dat het *'maar het internet is'* of dat het *'maar woorden zijn'*. De gevolgen die vrouwen hierdoor met zich meedragen hebben een zware impact op hun offline leven en zijn van psychologische, sociale, professionele, economische of politieke aard (Binns, 2017; Jane, 2016; Lenhart, Ybarra, Zickuhr, & Price-Feeney, 2016). Met het begrip *e-bile*² probeert Jane (2014) de vrouw hatende discoursen onder de aandacht te brengen door te wijzen op het feit dat zij die bedreigingen ervaren meestal vrouwen zijn en zij die bedreigingen plaatsen meestal mannen zijn.

Door de online activiteiten van journalisten zoals nieuwsgaring, publicaties, dialogeren met lezers, etc. hebben journalisten uit verschillende mediasectoren het ideale profiel voor het verkrijgen van beledigende reacties (Hermans et al., 2009). Het onderzoeksrapport *#hernetherights* van European Women's Lobby (2017) focust specifiek op de gevaren voor vrouwelijke journalisten. Vrouwelijke journalisten ervaren online bedreigingen en pesterijen als een 'schok' (Hagen, 2016). De meest voorkomende digitale bedreigingen gaan over dood en verkrachting, maar ook mildere vormen van intimidatie komen voor met betrekking tot vrouwelijke journalisten (Beckman, Hagquist, & Hellström, 2013; Fenaughty & Harré, 2013). Het onderzoek *The Web We Want* van The Guardian toont aan dat hun vrouwelijke journalisten vaker online misbruik ervaren dan hun mannelijke reporters of journalisten. Uit hetzelfde onderzoek bleek dat de journalisten met de meeste reacties vrouwen waren (8 journalisten op de 10 journalisten), waarvan de helft blanke vrouwen en de andere helft niet-blanke vrouwen. De andere journalisten waren zwarte mannen (2/10).

Sagarika Ghose, hoofddirecteur bij CNN-IBN, beschrijft het fenomeen als volgt (Roy, 2014): *'This is the social media version of gang-rape. They threaten you with rape and public stripping and*

² *E-bile* is de naam die Jane (2014) geeft aan het discours dat getypeerd wordt door online bedreigingen en intimidaties op basis van geslacht- of genderstereotypering. Jane (2014) wijst ook op etniciteit en seksuele geaardheid die intimidatie uitlokken. Dit concept vormt daarom de link met de titel e-intimidatie dat op zijn beurt verwijst naar de online intimidatie die voorkomt bij journalisten ongeacht gender, seksuele geaardheid, etniciteit of leeftijd.

beating. They are brave when anonymous, and hunt in packs.'. Seelhoff (2007) verwijst als feministische schrijfster naar de bedreigende berichten die ze leest op haar blog en legt zo de focus op vrouwelijke journalisten die het zwijgen worden opgelegd. Ze doet dit met de titel *A Chilling Effect*. Verschillende (feministische) journalisten die schrijven over online misogynie trekken op die manier nog meer haatberichten aan (Jane, 2014). Ongewenste uitspraken doen ten opzichte van vrouwen bestaat al sinds de vorige eeuw maar het zijn de nieuwe media die de intensiteit ervan versterkt hebben (Jane, 2014).

2.3 Media en e-intimidatie in de journalistiek

In voorgaande lag de focus op de definitie en de verschillende soorten online intimidatie in de journalistiek en op de feministische ondertoon die gepaard gaat met online intimidatie in de journalistiek. In wat volgt zal worden gekeken hoe online intimidatie tot stand komt door lezersreacties op nieuwssites en op sociale media.

Digitalisering transformeert het publiek als het ware in een controleorgaan voor journalisten (Valovic, 1995). Deze controle heeft online plaats en is een probleem waar mediabedrijven en journalisten vroeger zelden mee geconfronteerd werden. De interactie die ontstaat tussen de nieuwsproducent en de nieuwsconsument zorgt voor een shift naar open communicatie waardoor *top-down* informeren niet langer bestaat (Foust, 2017; Paulussen & Ugille, 2008). Het gevolg is dat het publiek van buitenaf invloed uitoefent op de geproduceerde mediacontent, dit is extra-media-invloed (Shoemaker & Reese, 2014). Hierdoor sturen lezers de journalist in wat ze willen lezen zodat de verslaggeving van de journalist aangepast is aan de wensen van het publiek. Dit wordt 'routine-level-invloed' genoemd (Shoemaker & Reese, 2014; Tandoc, 2014). Dit idee komt niet langer overeen met de initiële *gatekeeping* rol van journalisten als beslissende macht over het nieuws dat lezers voorgeschiedt krijgen (Shoemaker, 1991). Vervolgens lokt anonimiteit die nieuwssites garanderen deze reacties uit, dit wil zeggen dat lezers reacties kunnen plaatsen zonder hun identiteit bekend te maken (Gsell, 2009; Nielsen, 2014; Van Leuven, 2017). Op sommige nieuwssites moet de lezer een profiel aanmaken om de identiteit te garanderen, maar uit een opiniestuk van professor Van Leuven (2017) van de Universiteit Gent blijkt dat dit vaak valse profielen zijn waardoor de reacties desalniettemin anoniem zijn. In het onderzoek van Nielsen (2014) is het merendeel van de ondervraagde journalisten ermee akkoord dat lezersreacties niet langer anoniem zouden mogen zijn. Veel heeft te maken met de keuzes die mediabedrijven maken. Enerzijds worden beledigende reacties a priori weg gefilterd anderzijds kan het mediabedrijf opteren om nadien te bemiddelen. Vervolgens kunnen ook andere lezers een negatieve reactie aanduiden met een vlaggetje om op die manier een gezond klimaat voor lezer en journalist te creëren (Reich, 2011).

2.3.1 Commentarensectie op nieuwssites

Sommige traditionele media hebben een online platform, denk maar aan Het Laatste Nieuws, en Apache. Op deze sites hebben lezers de mogelijkheid om, al dan niet anoniem of met een account, een reactie te plaatsen onder het artikel dat ze gelezen hebben. Hoewel sommige journalisten open staan voor de reacties die ze krijgen om in de toekomst verbeteringen toe te passen, constateren mediabedrijven en journalisten de laatste tijd dat deze reacties niet altijd de juiste intentie hebben en overwegen ze deze commentarensectie af te schaffen (Nielsen, 2014; Van Leuven, 2017). Deze reacties op nieuwssites zijn bovendien niet altijd kwaliteitsvol en hebben vaak een beledigende ondertoon (Van Leuven, 2017).

Het onderzoek van Coe et al. (2014) maakt een onderscheid tussen de reacties op *hard* nieuws en *soft* nieuws en wijst op een hogere mate van lezersreacties in geval van *hard* nieuws. Zoals eerder werd beschreven zijn mannelijke journalisten vaker verantwoordelijk voor de publicatie van *hard* nieuws dan hun vrouwelijke collega's (Franks, 2013; North, 2016). Het uitvoerende deel van dit onderzoek zal moeten uitwijzen wat de aard van deze reacties is. Op die manier kan er gekeken worden of dit bij mannelijke journalisten al dan niet als intimiderend wordt ervaren. Daarentegen toonde het eerder genoemde onderzoek van The Guardian *The Web We Want* aan dat vrouwelijke journalisten die berichten over mannelijke onderwerpen of schrijven over verkrachtingen en feministische onderwerpen meer met negatieve lezersreacties werden geconfronteerd. Dit verkennende onderzoek zal bijgevolg in kaart proberen te brengen wat de ervaringen zijn van journalisten met betrekking tot de aard van de lezersreacties onderaan het artikel.

2.3.2 Sociale media

Zoals reeds werd aangehaald heeft de notie online heel wat verandering gebracht in de medialandschap. Een van die veranderingen die een impact hebben op onder andere journalisten zijn sociale media. Het meest unieke aan sociale media is dat ze gebruikt worden door en voor iedereen. Ook journalisten gebruiken het als hulpmiddel voor het uitoefenen van hun job (Hedman & Djerf-Pierre, 2013; Hermida, 2010). Het concept microbloggen definieert een van de taken van de journalist op sociale media zoals Twitter (Lasorsa, 2012). Dit zijn korte berichten die gedeeld worden met de volgers van de journalist. Het journalistieke gebruik van Twitter is bedoeld als een plek waar ze hun mening kunnen uiten, waar ze letterlijke informatie verspreiden en waar kennis omtrent deze informatie meegedeeld wordt (Lasorsa, 2012). Een onderzoek naar het Twittergebruik van journalisten toonde aan dat vrouwelijke journalisten actiever zijn op Twitter dan hun mannelijke collega's. Een tweede observatie uit hetzelfde onderzoek was dat de tweets die zij plaatsen meer persoonlijke informatie bevatten dan de tweets van hun mannelijke collega's (Lasorsa, 2012). Een specifiek onderzoek op Twitter naar de ervaring van negatieve reacties of misbruik impliceerde dat

bij een reeks van bekende personen zoals politiekers en muzikanten het voornamelijk mannen waren die meer negatieve reacties rapporteerden. In de journalistieke sector was dit het omgekeerde verhaal: vrouwelijke journalisten ervoeren drie keer zoveel misbruik dan hun mannelijke collega's (Bartlett, Norrie, Patel, Rumpel, & Wibberley, 2014). Dat leidt in sommige gevallen bij mannelijke en vrouwelijke journalisten tot het verwijderen van een Twitteraccount, het verwijderen van verslagen of zelfs tot het stopzetten van de journalistieke activiteit (Marshall, 2017).

Facebook aan de andere kant is strenger wat reactiemogelijkheden betreft. Op Facebook zijn de reacties openbaar voor alle lezers. Bovendien zijn deze reacties direct gekoppeld aan het persoonlijk account waardoor de lezers niet anoniem kunnen reageren. Dit zorgt er vervolgens voor dat lezers aarzelen bij het plaatsen van een reactie (Hille & Bakker, 2014). Sommige nieuwssites zoals *Los Angeles Times* en *EenVandaag* geven lezers de mogelijkheid om via de plug-in van Facebook te reageren. Maar onderzoek laat blijken dat lezers eerder geneigd zijn om te reageren op de nieuwssite zelf dan op de Facebook versie ervan omdat de reacties op die manier niet zichtbaar zijn op hun persoonlijke Facebook pagina (Hille & Bakker, 2014). Anders geformuleerd zijn er minder reacties op Facebook, in vergelijking met nieuwssites, en is Facebook in staat de lezer die beledigende reacties plaatst te identificeren.

Alles bij elkaar genomen is online intimidatie in het medialandschap een veelvoorkomend fenomeen. Digitalisering zet dit fenomeen op een ander spoor waardoor publiek en journalist permanent tot interactie met elkaar staan. Zowel op online platformen van traditionele media als op nieuwe media zijn lezersreacties frappant (Nielsen, 2014; Lasorsa, 2012; Van Leuven, 2017). Met betrekking tot lezersreacties op nieuwssites zijn reacties dubbelzinnig: vrouwen én mannen ervoeren beledigende reacties (Coe et al., 2014). Daarom wilt dit onderzoek uitwijzen of er al dan niet verschillen naar voren komen met betrekking tot seksuele geaardheid, etniciteit en leeftijd. Wat sociale media betreft is er een duidelijk verschil merkbaar tussen Twitter en Facebook enerzijds en tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten anderzijds. Twitter is ontvankelijker voor beledigende reacties dan Facebook omdat de identiteit op Facebook gekend is (Hille & Bakker, 2014). Op Twitter ervaren vrouwelijke journalisten meer misbruik dan hun mannelijke collega's (Bartlett et al., 2014). Sociale media dienen dus als een uitvalbasis voor verbale agressie, die tegelijk anoniem en onbeschaafd is. Als laatste kan men stellen dat, in vergelijking tot *one-to-one* communicatie, zoals e-mail, sociale media een groter publiek uitlokken en bij wijze van spreken een wedstrijd op gang zetten tussen lezers die de meest beledigende reacties durft plaatsen (Jane, 2014). We zullen ook zien in de resultaten dat dit publieke aspect een verzwarend effect heeft op de reactie.

3 Methodologie

3.1 Kwalitatief onderzoek

In dit onderzoek werd gebruik gemaakt van een kwalitatieve onderzoeksmethode om een antwoord te formuleren op de centrale onderzoeksvraag ‘Welke intersectionele aspecten zij er verbonden aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten?’. Op die manier is het mogelijk diepgaande betekenisgeving van de respondenten te achterhalen. Zodoende dat de respondenten hun meningen, ervaringen en gevoelens kunnen uiten. Vanwege de exploratieve aard van het onderzoek is de analyse gevoelig voor wat uit de data komt. Met dit idee van een open vizier is het de bedoeling om zoveel mogelijk diepgaande en vernieuwende data te verwerven.

Aangezien het doel van het onderzoek is om te achterhalen op welke manier journalisten online intimidatie ervaren, was het een logische keuze om individuele diepte-interviews af te nemen. Door deze individuele aanpak hebben de respondenten voldoende tijd om hun eigen verhaal gedetailleerd aan banden te leggen wat meer vertrouwen opwekt (Silverman, 2001). Bovendien komt dit overeen met het sociaal-constructivistisch paradigma zoals beschreven in de inleiding. De ervaring die journalisten geven aan online intimidatie werden geïnterpreteerd en met elkaar vergeleken om de verschillen en de gelijkenissen te achterhalen (Boeije, 2005). De respondenten kunnen dus niet juist of fout antwoorden.

Voorgaand onderzoek naar genderongelijkheid (in de journalistiek) toonde aan dat kwalitatieve onderzoeksmethodes een efficiënte manier zijn om diepgaande informatie te verwerven. Wat dit betreft zijn het onderzoek van De Vuyst & Raeymaeckers (2013) en het onderzoek van Juan et al. (2016) een duidelijk uitgangspunt. Kwalitatief onderzoek heeft in deze studie als voordeel dat de respondenten vanwege het delicate onderwerp de kans krijgen om een reconstructie te geven van de ervaringen bij een vertrouwelijke onderzoeker. Het kan echter ook nadelig werken als de respondent zich niet op zijn of haar gemak voelt. Langs de andere kant werd ook al heel wat kwantitatief onderzoek uitgevoerd naar de status van de vrouw binnen de journalistieke praktijken zoals het *Global Media Monitoring Project* (2015), het onderzoek van Weaver & Willnat (2012), het onderzoek van Van Leuven et al. (2019) naar het zelfportret van de Belgische journalist of het onderzoek van Binns (2017) naar de ervaringen van journalisten over online misbruik. De nadelen van het kwalitatieve onderzoek worden weggewerkt in het kwantitatieve onderzoek. Daar waar de respondent niet de gewilligheid toont om te antwoorden, krijgt hij of zij de kans om aan te duiden wat al dan niet van toepassing is, zonder hier dieper op in te moeten gaan.

Omdat gender de centrale factor is in zowel feministisch onderzoek als intersectioneel onderzoek, werd tijdens het interview een feministische benadering gehanteerd. Dit wil zeggen dat de respondent en de onderzoeker een empathische relatie aangaan waardoor er een evenwichtigheid bestaat tussen hen (Reinharz & Davidman, 1992). Dit vertrekt vanuit het centrale idee van feminisme: rechtvaardigheid (Hesse-Biber, 2013). Bovendien houdt dit ook in dat er naar de onderzoeker zelf wordt gereflecteerd. Het feit dat de onderzoekster als blanke vrouw een intersectioneel perspectief hanteert in het onderzoek kan een impact hebben op de respondenten. De bedoeling is dat er geen machtsverschillen bestaan tussen hen. De reden waarom dit onderzoek vanuit een sociaal-constructivistisch en een kritisch perspectief bestudeerd wordt heeft te maken met feministische objectiviteit. Feministische objectiviteit wijst op de ervaringen die nooit los staan van kennis en feiten waardoor er geen zuivere objectiviteit mogelijk is (Haraway, 1988). Een tweede reden voor het gebruik van de feministische aanpak is omdat het de kans geeft aan minderheidsgroepen om zich te laten horen (DeVault & Gross, 2006; Reinhartz & Davidman, 1992). Door de gevoeligheid van dit onderwerp willen we dat de respondenten zoveel mogelijk vertrouwen hebben. Ze krijgen daarbij ook de kans om anoniem te blijven. Tijdens de interviews kregen de journalisten ook altijd de kans om het interview stop te zetten. We willen niet dat ze een trigger voor trauma ervaren en zich te allen tijden op hun gemak voelen.

Door middel van kwalitatieve diepte-interviews kan datasaturatie bereikt worden. Dit wil zeggen dat er interviews worden afgenomen totdat alle betekenissen bedekt zijn en er geen verdere informatie meer nodig is. Dit om de betrouwbaarheid van het onderzoek te garanderen. Dit komt door de inductieve aard van het onderzoek. Er is geen theoretisch vertrekpunt vanwege de exploratieve aard van het onderzoek. Op basis van de betekenissen die de respondenten hebben gegeven werd uiteindelijk een eenduidige theorie omtrent online intimidatie geformuleerd. Dit benadrukt dan weer de validiteit van het onderzoek, namelijk meten wat we beogen te meten. Het nadeel van kwalitatieve diepte-interviews is dat er achteraf geen extrapolatie mogelijk is. Omdat er slechts een beperkte steekproef genomen wordt van respondenten kunnen de resultaten uiteindelijk niet worden veralgemeend naar de hele populatie. Wat wel mogelijk is, is dat de resultaten geëxtrapoleerd worden binnen het kader van gelijkaardig onderzoek of voor vervolgonderzoek.

Om data verkregen door middel van individuele diepte-interviews te analyseren zijn er verschillende stromingen zoals fenomenologie, biografie, Grounded Theory, casestudy, etc. De analytische spiraal van deze methodes vertrekt steeds vanuit hetzelfde uitgangspunt (Baptitse, 2001; Creswell, 1998). De interviews werden eerst uitgeschreven en vervolgens gecodeerd aan de hand van de *Grounded Theory* (Glaser & Strauss, 1967). Na elk interview werden de interviews gecodeerd om cyclisch te werken.

Door middel van het programma Nvivo worden codes toegewezen aan de antwoorden van de respondenten. Antwoorden die dezelfde code hebben worden tot één categorie verwerkt. Op die manier kunnen overeenkomende en tegenstrijdige codes worden gedetecteerd om in de resultaten uit te schrijven. Het inductieve karakter van de analyse zal ervoor zorgen dat vanuit de verschillende interpretaties van de respondenten tot een algemeen besluit wordt gekomen (Strauss & Corbin, 1990).

3.2 Onderzoekseenheden

Centraal in het onderzoek staan online intimidatie en intersectionaliteit. Daarom werd er bij de respondentenselectie op constante basis rekening gehouden met deze twee concepten zoals beschreven in de literatuur.

Om de respondenten te selecteren werd gebruik gemaakt van een combinatie van steekproeven. De samenstelling van de respondenten is daarom ook divers wat het intersectionele perspectief benadrukt. Eerst werden een aantal respondenten gecontacteerd om te weten of zij online intimidatie hadden ervaren. Dit is een doelgerichte of selecte steekproef (Patton, 2002). Vervolgens gaven de gekozen respondenten informatie over andere journalisten van wie ze dachten dat zij ook online intimidatie hadden ervaren. Dit is dan weer een sneeuwbalsteekproef. We contacteerden zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten maar ook zij die zich hier niet mee kunnen identificeren. LGBTIQ is de term die in de literatuur werd gebruikt om de overkoepelende term aan journalisten te beschrijven. Deze respondenten werden telefonisch of via e-mail gecontacteerd worden. Vervolgens werden ook afwijkende cases gecontacteerd zoals hieronder beschreven zal worden.

Het uitvoeren van kwalitatieve diepte-interviews verloopt conform het cyclisch proces waarbij selectie van de respondenten, interview en analyse elkaar afwisselen. In de eerste ronde is het van belang dat de respondenten een heterogene groep zijn. Dit wil zeggen dat ze verschillen op vlak van gender, etniciteit, seksuele geaardheid en leeftijd. Maar ook dat ze actief zijn in verschillende mediasectoren zoals geschreven pers (kranten en magazines) en audiovisuele media (radio en tv). Wat al de respondenten gemeen hebben, zijn ervaringen door online intimidatie. In een tweede ronde werden afwijkende cases gecontacteerd om zeker te zijn dat de respondenten over voldoende informatie beschikten om diepgaande informatie te verwerven. Dit om ook de betrouwbaarheid te garanderen. Daarvoor werden nog drie respondenten geïnterviewd. De interviews werden face-to-face afgenomen en dit op een rustige plaats. De interviewvragen (bijlage 1) hebben een semigestructureerde vorm wat doorvragen mogelijk maakte en zo gedetailleerde informatie te opleverde. Als bleek dat de interviewvragen geen diepgaande informatie opleverden

konden ze vanwege het cyclische karakter aangepast worden om op die manier datasaturatie te bereiken. Na elk interview werd dat dan ook gedaan.

Hieronder volgt een overzicht van de respondenten die deelgenomen hebben aan het onderzoek. Gender, leeftijd, seksuele geaardheid, functie en mediabedrijf worden beschreven. Twee journalisten hebben uitdrukkelijk gevraagd om anoniem te blijven daarom werd over hen geen informatie gegeven.

Naam	Gender	Leeftijd	Seksuele Geaardheid	Etniciteit	Meer info over journalist
Tom Cochez	M	48	Hetero	Belg	Beroepsjournalist - Apache 20 jaar actief als journalist Vastgoed, extreemrechts, media
Rudi Vranckx (geciteerd door Vincent Merckx)	M	59	Hetero	Belg	Beroepsjournalist - VRT 33 jaar actief als journalist Buitenland, conflict, jihadisme
Tom Pauwels	M	47	Hetero	Belg	Beroepsjournalist - VRT 24 jaar actief als journalist Ombudsman bij VRT
Bart Brinckman	M	55	Hetero	Belg	Beroepsjournalist - De Standaard 29 jaar actief als journalist Senior-writer, politiek
Elien Spillebeen	V	32	Hetero	Belg	Stagiaire journalist - MO* 5 jaar actief als journalist Afrika, gender
Peter Verlinden	M	61	Hetero	Belg	Beroepsjournalist - VRT 36 jaar actief als journalist Centraal-Afrika
Stavros Kelepouris	M	28	Hetero	Grieks- Belg	Beroepsjournalist - De Morgen 5 jaar actief als journalist Politiek
Frederik Descamps	M	34	Homo	Belg	Beroepsjournalist - VRT
Fleur De Backer	V	24	Hetero	Belg	Stagiaire journalist - Primo
Anoniem 1					
Anoniem 2					

4 Resultaten

4.1 Inleiding

In dit deel worden de resultaten van de interviews besproken. Aan de hand van deze resultaten zal vervolgens geprobeerd worden om een antwoord te formuleren op de onderzoeksvraag *‘Welke intersectionele aspecten zijn er verbonden aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten?’* In deze analyse zullen de belangrijkste onderdelen uit de interviews aan bod komen. Daarin vormen intersectionele aspecten, zoals besproken in de literatuurstudie, telkens de rode draad.

Als eerste wordt de context geschetst van de ervaringen van online intimidatie over de verschillende media heen. Vervolgens gaan we in een tweede deel dieper in op de online intimidatie zelf. Hoe definiëren de respondenten zelf dit concept en waar plaatsen ze de lijn met feedback en bedreigingen. Deze ervaringen worden dan telkens uit een intersectioneel perspectief bekeken. Met de nadruk op seksistische, racistische en leeftijd discriminerende reacties. Ten derde zullen we kijken hoe de respondenten omgaan met online intimidatie. Als laatste zullen dan de gevolgen ervan beschreven worden.

4.2 Media en e-intimidatie in de journalistiek

In de literatuur werd beschreven op welke media online intimidatie kan plaatsvinden. Daarbij waren de belangrijkste media in dit onderzoek de commentarensecties op nieuwssites en de sociale media Twitter en Facebook. We zullen zien dat uit de ervaringen van de respondenten blijkt dat naast commentarensecties, Twitter en Facebook ook de persoonlijke mail van de journalist een bron is voor het ontvangen van intimiderende reacties.

4.2.1 Commentarensectie op nieuwssites

Op verschillende websites van traditionele nieuwsmedia hebben lezers nog altijd de mogelijkheid om te reageren in de commentarensectie op het bovenstaande bericht. Hoewel deze commentarensecties in mindere mate terug te vinden zijn op de verschillende nieuwssites, blijft dit nog altijd een manier voor internettollen om te intimideren. Daarom dat de laatste maanden er verschillende mediahuizen bewust voor gekozen hebben om deze commentarensectie af te schaffen: *‘En op onze website had dat geen meerwaarde meer omdat het een gaarbak van vuile commentaren was. Dan hebben ze dat afgesloten. En ik denk dat dat wel goed was.’* zegt 27-jarige journalist bij Knack. En ook 28-jarige journalist bij De Morgen gaat hiermee akkoord want: *‘Het probleem daarmee*

in Vlaanderen is dat het geen commentsecties meer zijn. Dat is een heel select clubje, van ja, wat op Twitter trollen zijn, zijn daar de commentsectietrollen.'

Een andere manier is om een account te hebben op de website in kwestie alvorens te kunnen reageren. Op de website van Apache moet je, volgens 48-jarige journalist die daar auteur is, eerst aangemeld zijn en volgens hem maakt dat ook een verschil.

4.2.2 Sociale media

Journalisten gebruiken alsmaar meer sociale media zoals Twitter en, hoewel minder, Facebook tijdens het uitoefenen van hun job. De journalisten uit de interviews maken bijna allemaal gebruik van beide platformen, de ene al wat minder dan de andere, om contacten te onderhouden of nieuwe contacten te leggen en sommige ook om hun eigen berichten te delen. Het is opvallend dat de geïnterviewde vrouwelijke journalisten geen of weinig gebruik maken van Twitter. Dit kan te verklaren zijn vanuit de bevindingen in de literatuur die stellen dat vrouwelijke journalisten drie keer zoveel misbruik ervaren op Twitter dan hun mannelijke collega journalisten (Bartlett et al., 2014).

Uit de literatuur bleek ook dat sociale media een groter publiek bereiken dan het persoonlijke mailaccount van de journalist (Jane, 2014). Zoals uit de literatuur studie bleek bereiken sociale media een groter publiek dan mails (Jane, 2014). Dat wil zeggen dat de sociale media volgens de journalisten een megafoon zijn voor reacties en dus op grotere en snellere schaal voorkomen dan vroeger:

'Die reacties komen directer en massaler, de drempel om te reageren is zodanig verlaagd. (...) vroeger als je een reactie kreeg, ik bedoel daarmee tot 15 jaar geleden, dan was dat letterlijk met een vertraging en ook veel minder massaal. (...) sociale media zijn daar wel versterkend in geweest.' (61-jarige journalist bij VRT)

Het overgrote merendeel van de journalisten maakt een beduidend onderscheid tussen Facebook en Twitter. Volgens hen is Twitter meer publiekelijk en is het makkelijker om op Facebook een besloten kring te houden of te kiezen voor een privé-account en een journalistenaccount:

'Online intimidatie is voor mij Twitter, ook mail, maar daar mis je dat publieke element, en een groot deel van intimidatie is het publieke element. (...) als 500 van uw volgers een reactie liken is dat veel intimiderender dan één mail waarin ik word beledigd, het gewicht is zwaarder.' (27-jarige journalist bij Knack)

Bovendien is de online intimidatie op Twitter volgens de respondenten erger dan op Facebook omdat er geen barrières zijn die de verzender tegenhoudt in zijn of haar reactie: *'Ik zit actiever op Twitter. Mij valt op dat mensen zeer gemakkelijk persoonlijk worden zonder dat ze mij kennen.'* (55-jarige journalist bij Knack). En ook 27-jarige journalist bij De Morgen ziet Twitter als *'een gaarbak van idioten'*. Volgens 59-jarige VRT journalist is op Twitter *'het volledige continuüm van mensen merkbaar die kritisch worden tegen wat we maken, tot echt verdachtmakingen, en tot echt beledigingen en doodsb bedreigingen.'*

Zoals uit de literatuur blijkt is Facebook strenger wat de reactiemogelijkheden betreft en is het moeilijker, in tegenstelling tot Twitter, om anoniem te reageren. Volgens de geïnterviewde journalisten heeft ook te maken met het feit dat mediahuizen veel investeren om te modereren op Facebook. Desalniettemin zijn er op Facebook ook anonieme accounts volgens enkele van de journalisten: *'Op Facebook blokkeer ik meteen de meeste anonieme accounts die een beetje onze gedragsregels ondermijnen. Gewoon omdat ik weet uit ervaring dat anonieme accounts, altijd miserie zijn. Miserie zijnde, vaak trollen, zeker op Facebook.'* (59-jarige journalist bij VRT). Hoewel Facebook dus minder de mogelijkheid biedt voor trollen, moeten journalisten nog altijd voorzichtig zijn. Want alles dat in de publiek ruimte komt op Facebook kan tegen je gebruikt worden zegt 28-jarige journalist bij De Morgen: *'Je moet niet verschieten als ze van jou een foto gaan gebruiken. Ik ken zo iemand van wie ze een foto hebben gebruikt waardoor hij nog altijd wordt geïntimideerd. Die foto komt waarschijnlijk van Facebook.'*

Het is niet mogelijk om te concluderen dat er geen intimidatie bestaat op Facebook. Journalisten moeten constant overwegen of ze enerzijds actief willen blijven op Facebook, in de zin dat ze het gebruiken als promotiekanaal. Anderzijds moeten ze dan blijven investeren in een gezonde community, maar niet alle mediahuizen hebben daarvoor financiële middelen of tijd:

'Want wij hebben als journalistieke titel vaak het geld niet om dat goed te modereren, wij hebben Facebook nodig als promotiekanaal. Dus nu moeten we de afweging maken van ofwel Facebook verliezen als kanaal en het onderspit delven tegen al de rest (...) of je kiest voor Facebook toch gebruiken, niet modereren, en eigenlijk af en toe racistische shitstorms zien ontstaan op uw pagina' (27-jarige journalist bij Knack)

'Wat wij eigenlijk wel doen is op onze eigen website en op onze Facebookpagina oproepen tot een beschaafd debat. En als er zaken opstaan die er volgens ons overgaan dan, als die echt heel bewust beledigend zijn dan zwieren we ze er gewoon af.' (48-jarige journalist bij Apache)

Vervolgens zijn er nog steeds journalisten die veel mails krijgen waarin ze worden geïntimideerd. Uit de interviews is er echter geen eenduidige conclusie te trekken of dit meer bij mannelijke of vrouwelijke journalisten is. Zo zijn er journalisten die mail bedreigender ervaren dan reacties op sociale media terwijl andere journalisten daar minder aan tillen. Mails zijn vaak persoonlijker en directer, soms zit er ook een indirect dreigement in maar mist het publieke element, zoals eerder beschreven, dat Twitter wel heeft. Als laatste komt het ook minder voor dat journalisten worden geïntimideerd via mail dan de intimidatie op Facebook of Twitter. Afgezien daarvan is het wel mogelijk om de sociale media Twitter en Facebook uit te schakelen maar mails moeten altijd voor werkdoeleinden ontvangen kunnen blijven worden.

4.3 E-intimidatie in de journalistiek

In dit eerste deel ligt de focus op de definitie die de respondenten zelf gaven aan online intimidatie in de journalistiek. Zoals blijkt uit de literatuurstudie is online intimidatie een divers te definiëren veld waartoe verschillende vormen behoren (Willard 2006). Journalisten worden lastig gevallen, beledigd en bedreigd met de bedoeling om hen het zwijgen op te leggen. In de literatuur wordt ook verwezen naar het onderscheid dat journalisten maken tussen feedback, intimidatie en bedreigingen (VVJ en Code van de Raad voor de Journalistiek). Het overgrote merendeel van de geïnterviewde journalisten stelde dat er meestal sprake is van een continuüm met aan de ene kant kritische feedback die al dan niet beschaafd gecommuniceerd wordt. Tot bedreigingen en verdachtmakingen waarbij de lezer reageert op de persoon. Als we dit visueel voorstellen staat feedback op het linkse uiteinde van het continuüm en bedreigingen op het rechtse uiteinde ervan. Zoals zal blijken uit de ervaringen van de journalisten bepalen verschillende factoren mee of de reactie intimiderend is of eerder als een bedreiging wordt beschouwd.

4.3.1 Feedback

De journalisten geven aan open te staan voor feedback. Meestal is deze constructief en heeft de lezer die reageert kennis van zaken. Zelfs als deze feedback kritisch, dwingender of anoniem is, blijft dit voor de journalisten een belangrijke manier om de interactie naar de lezers toe te aanvaarden wat het belang is van kwalitatieve journalistiek (Deuze, 2005). De meeste andere journalisten, zoals 61-jarige journalist bij VRT, staan open voor alle mogelijke feedback, want volgens hen dienen de verschillende media daarvoor en zijn ze de basis van een gezond debat: *'Het kan een tegenstem zijn, maar daar heb ik geen probleem mee. Of als ze een kritisch antwoord geven, of een discussie starten, daar dient het eigenlijk voor.'*

Op die manier is feedback een vorm van persoonlijke interactie en draagt het eveneens bij tot de vorming van de journalisten. Zoals het verdedigen van andere standpunten of het verbeteren van taalfouten door bijvoorbeeld de tijdsdruk waar journalisten mee kampen. Maar ook hier moet er soms de lijn getrokken worden wanneer de tegenreacties te veel worden: *‘Soms moet je wel zeggen van, hier stopt het nu, en dat is soms wel moeilijk want je begint met terug te antwoorden, maar ik vind dat geen probleem, dat is menselijke interactie.’* Ook een andere journalist gaat hiermee akkoord:

‘Iemand die echt oprecht feedback stuurt, doet dat in een goed opgestelde mail, met aandacht voor taal en zonder op de man te spelen. Op zulke oprechte kritiek durf ik soms wel een antwoord te formuleren, als ik er iets van kan leren.’ (24-jarige journaliste bij De Standaard)

Daartegenover stelt een andere journalist (55 jaar) eveneens werkzaam bij De Standaard dat er jammer genoeg nog maar weinig kritische feedback aan te pas komt: *‘Je kan iets twitteren, en je krijgt ongeveer tien reacties, daarvan zijn er twee kritisch, in de zin dat je het ook op een andere manier kan bekijken, en al de rest is bagger.’*

Feedback blijft binnen de perken van het aanvaardbare indien de lezer dit naar de journalisten op een beschaafde manier communiceren. Eén enkele journaliste geeft ook aan het gevoel te hebben dat lezers haar stukken in vraag beginnen stellen waardoor ook zij zelf twijfels begint krijgen:

‘Je hebt mensen die inhoudelijk proberen uw stuk in vraag te stellen of aan uw stuk te doen twijfelen of de inhoud van uw volgend stuk bijna gaan proberen beïnvloeden (...) feedback krijg je snel, maar de grens is niet altijd even duidelijk omdat je dat ook kan doen twijfelen aan jezelf.’ (32-jarige journaliste bij MO*Magazine)

Bij het proberen definiëren van het begrip online intimidatie lijkt feedback hier integraal een onderdeel van te vormen. De definities die journalisten geven aan het concept, op basis van hun eigen ervaringen, wijzen op het feit dat feedback aan de uiterste zijde staat van het continuüm. Hiertoe behoren volgens hen enkel opmerkingen die te maken hebben met de inhoud waarover ze rapporteren. Eveneens rekening houdend met de literatuurstudie in dit onderzoek kunnen we concluderen dat feedback noodzakelijk is voor de gezonde en kwalitatieve werking van de journalistiek (VVJ). Bijgevolg zou feedback dus gebaseerd zijn op de goedwillige intentie van de lezer om de journalist en de journalistiek als een geheel in de juiste richting te sturen. Anderzijds kan

feedback er in sommige gevallen toe leiden dat de journalist aan zijn of haar stuk begint te twijfelen. In dat geval heeft de feedback een beperkend effect waar we later op zullen terug komen.

4.3.2 Intimidatie

Een volgende stap, na feedback, is intimidatie. De meeste bevroagde journalisten waren ervan overtuigd dat intimidatie verder gaat dan feedback maar dat de lijn soms moeilijk te trekken is. Volgens de respondenten zijn de grootste verschillen terug te vinden in taalgebruik en het feit dat reageerders beginnen inspelen op persoonlijke aspecten en geen kennis van zaken hebben.

Bij taalgebruik gaat het over beledigende woorden, het meedogenloos neerschrijven van bagger, of gebruik maken van irrelevante argumenten. De journalisten stellen dat dit essentiële verschillen zijn met feedback: *'(...) daar gaat de verzender – vaak zonder al te lang na te denken – zijn gal uitbraken.'* Ook de VRT-ombudsman heeft het over taalgebruik: *'Als er iets intimiderends in staat dan is dat door het woordgebruik: fascisten, linkse rakkers...'*

Vervolgens is intimidatie inspelen op de persoonlijkheid van de journalist. Daarbij houdt de verzender geen rekening met wat de journalist geschreven heeft, zoals bij feedback, maar haalt hij of zij persoonlijke aspecten boven om de journalist in kwestie te beledigen. Dit komt overeen met wat in de literatuur beschreven werd door de Organisatie voor Veiligheid en Samenwerking in Europa (OVSE). Zij stellen, net zoals de geïnterviewde journalisten in dit onderzoek, dat intimidatie over het algemeen niet gericht is tegen de inhoud van het bericht maar wel tegen de journalist zelf. De 32-jarige journaliste van MO*Magazine duidt dit als volgt: *'Intimideren is echt op de man spelen, is echt persoonlijk iemand gaan aanvallen. Tegenwoordig is dat wel een groot probleem, dat journalisten omwille van iets dat ze geschreven hebben, echt gewoon aangevallen worden op de persoon.'* Onderzoek heeft aangetoond dat vrouwelijke journalisten vaker worden aangevallen op hun persoonlijke kenmerken terwijl het bij mannelijke journalisten om de inhoud gaat. Dit komt onder andere omdat mannelijke journalisten vooral schrijven over onderwerpen die behoren tot hard nieuws (Coe et al., 2014; Löfgren-Nilsson, 2010; North, 2016). Uit de interviews kwamen zowel ervaringen met online intimidatie naar boven op basis van persoonlijke kenmerken bij journalisten als op basis van inhoud. Dit was bij mannelijke én vrouwelijke journalisten het geval. Zo krijgen de twee journalisten die schrijven over Centraal-Afrika, meer specifiek Rwanda, intimiderende reacties. Dit verwijst dus naar content. Maar evengoed getuigen enkele mannelijke journalisten over het feit dat ze op basis van persoonlijke kenmerken online geïntimideerd worden. Dit is het geval bij de Grieks-Belgische journalist en de Belgische journalist met een Poolse familienaam. Ook bij de homoseksuele journalist is dit het geval.

Enkele voorbeelden: *‘die is zeker niet van hier’ ‘vuile pool’. ‘Het wordt tijd dat je je roots terug opzoekt. Je hebt hier niets verloren, dus trap het af! Ga uw onzin in u thuisland uitkramen, zien of dat lukt. En neem zoveel mogelijk van uw soortgenoten mee! Opgeruimd staat netjes!’*

Er zijn twee journalisten echter die stellen dat intimidatie niet noodzakelijk op de persoon is. Maar dat ook het medium en de inhoud van belang zijn. Zo zegt 48-jarige journalist van Apache dat het meer gaat over het medium en minder over de persoon, hoewel de verzender beide soms aan elkaar koppelt: *‘Dat is dan niet noodzakelijk persoonlijk, maar wij als medium dan gaat dat over ja, gebent links krapuul of varianten daarop.’* Zoals in de literatuur werd beschreven gaat het dan over *hard* nieuws (Coe et al., 2014). Of gaat het over mannelijke of feministische onderwerpen beschreven door vrouwelijke journalisten (The Web We Want). Bij medium bedoelen de journalisten dat hun medium voornamelijk politieke onderwerpen aankaart waardoor ze meer van dit soort reacties ervaren. Bij Apache gaat het dan bijvoorbeeld vanwege het feit dat ze schrijven over extreem-rechts. Op die manier zijn media en inhoud aan elkaar verbonden.

Een derde verschil is volgens de geïnterviewde journalisten het feit dat de verzender van de reactie al dan niet kennis van zaken heeft. Bij feedback is dit wel het geval terwijl bij intimidatie er geen tekenen zijn dat de lezer reageert met een bepaalde kennis:

‘Anders ligt het bij mij aan de feedback, hebt ge kennis van zaken en reageer je beschaafd en dat mag zelfs hard zijn. Maar als het gaat om intimideren dan zou ik vaak zeggen van niet, want als een persoon over gaat tot intimideren, dan is er vaak de reden zoek en schijnt die kennis ook niet echt door, als die er al is.’ (27-jarige journalist bij Knack)

En ook een mannelijke journalist (55 jaar) van De Standaard gaat hiermee akkoord: *‘(...) wat mij opvalt is dat veel mensen bij veel reacties niet mee gaan in de redenering. Het interesseert hen gewoon niet.’*

Het is dus belangrijk een onderscheid te maken tussen feedback en intimidatie, maar tegelijkertijd te beseffen dat beide in sommige gevallen heel dicht in elkaars buurt kunnen komen. De journalisten bepalen voor zichzelf wat ze als feedback ervaren en wat voor hen intimidatie is.

4.3.3 Bedreigingen

Aan de andere van het spectrum, tegenover feedback, plaatsen de meeste journalisten bedreigingen of verdachtmakingen. Dit ervaren de journalisten als ongewenst en ongepast gedrag. Deze verdergaande vorm van intimidatie komt voort vanuit ideologische overtuigingen waarbij de lezer oproept tot actie. Het is dus duidelijk dat er niet alleen een verschil waarneembaar is tussen

feedback en online intimidatie maar ook tussen online intimidatie en bedreigingen, enkele voorbeelden uit de gesprekken met de geïnterviewde journalisten:

‘Als iemand straks op straat mij voorbij loopt en die zegt stuk rotjournalist, het wordt pas een probleem als die zegt subiet kom ik langs en zal ik u ne keer in mekaar timmeren. Ja, dan trek je uw grens. Want het ene is intimidatie en het andere is een bedreiging.’ (28-jarige journalist bij De Morgen).

‘Je kunt eigenlijk vuile neger of vuile homo zeggen, in mijn ogen is dat absoluut niet strafbaar maar als je zegt, ja het wordt tijd dat we die negers of homo’s eens in elkaar gaan timmeren, ja daar ligt de grens. Tussen aan de ene kant beledigen en aan de andere kant oproepen om iets te doen.’ (55-jarige journalist bij De Standaard)

Hoewel voor het merendeel van de journalisten bedreigingen linken aan het oproepen tot actie en dus het fysieke belaging een rol speelt, horen daar voor journalist 1 ook juridische claims bij:

‘Daar ligt uw voorbestaan als journalist of als medium in. Als er bepaalde schadeclaims zijn, van 350.000 euro, en je ziet ook dat die geen enkele grond hebben, dan is dit gewoon om u te doen zwijgen. Eigenlijk is dat veel vergaander of ingrijpender dan een of andere troll die op Twitter zegt dat ge een onnozelaar bent bijvoorbeeld.’ (48-jarige journalist bij Apache)

Opvallend bij bedreigingen is dat de verzender ervan erin slaagt om de bedreiging slim genoeg te verwoorden zodat het geen correctionele gevolgen kan hebben. Zo gaat hij of zij eerder suggereren in plaats van expliciet te uiten wat er wordt bedoeld:

‘(...) het was slim genoeg verwoord dat het geen bedreiging was, maar eerder suggereren van de strop hangt al klaar. Dat is zoals een in een donker steegje een mes laten zien en geen steken geven, dan weet je dat je die persoon best gerust kan laten.’ (28-jarige journalist bij De Morgen)

‘(...) het is niet van als ge nog schrijft kom ik u vermoorden, dat niet. Maar het is wel de impliciete dreiging door bepaalde zaken, zinsconstructies te omschrijven, die mensen weten ook dat dat strafbaar is natuurlijk. En je kan zoiets schrijven dat het twee interpretaties heeft. Het speelt mee dat ze niet vervolgd willen worden.’ (48-jarige journalist bij Apache)

Seksisme

Uit de literatuur is gebleken dat ongelijkheden bij journalisten of minderheidsgroepen een rol spelen bij de ervaring van online intimidatie. Het zijn met andere woorden intersectionele aspecten zoals etniciteit, seksualiteit en leeftijd verbonden aan gender die de ervaringen van online intimidatie al dan niet mee bepalen. Uit de verschillende interviews met de journalisten is gebleken dat wanneer reacties gebaseerd zijn op de persoonlijkheid van de journalist, in geval van intimidatie en bedreigingen, deze intersectionele aspecten van belang zijn. Het overgrote merendeel van de journalisten ervoer online intimidatie of werd geconfronteerd met bedreigingen. Het gebeurde daarbij dat de reacties die ze kregen van seksistische of racistische aard waren of ze omwille van hun leeftijd gediscrimineerd werden.

De academische literatuur duidt op verschillende studies die aantonen dat vrouwelijke journalisten geconfronteerd worden met seksisme (Chambers et al., 2004; Robinson, 2008). Tijdens de interviews werd gepeild naar de ervaringen die de respondenten hiermee hadden, daaruit blijken heel wat vooroordelen naar boven te komen over de verschillen tussen mannen en vrouwen. Zo blijkt dat vrouwelijke journalisten, volgens 28-jarige journaliste bij MO*Magazine meer met seksistische reacties te maken hebben dan hun mannelijke collega's: *'Soms denk ik wel dat je als vrouw nog sneller in vraag wordt gesteld. Vrouwen in leidinggevende posities worden ook sneller te autoritair, dan ben je een manwijf en anders te soft.'*

Hetzelfde gebeurt met man-vrouw-onderwerpen zegt 24-jarige journaliste bij Primo door een journalist van het andere geslacht: *'Denk maar aan Imke Courtois die onlangs een contract als expert tekende bij de openbare omroep. Het kot was te klein bij sommige heren, las ik althans.'* Opvallend is dat mannelijke journalisten uit de interviews dit op dezelfde manier ervaren als de vrouwelijke ondervraagde journalisten. Bij vrouwelijke journalistes speelt seksisme dus een grotere rol:

'De reacties die mijn vrouwelijke collega's zoals Kathleen Cools, Annelies Beck of Phara de Aguirre, krijgen zijn wel veel persoonlijker. Elke anker, of die man of vrouw is, krijgt kritiek, maar bij vrouwen is het dan meer teef of bitch. Bij de vrouwelijke ankers komt er een seksistisch aspect bij.' (34-jarige journalist bij VRT)

Daarnaast zijn homoseksuele en biseksuele mannen en lesbische en biseksuele vrouwen deel van de minderheden die eveneens geconfronteerd worden met vooroordelen en stereotypen in een maatschappij waar binaire genderrollen de standaardnorm zijn (Walch, Ngamake, Francisco, Stitt, & Shingler, 2012). Uit de interviews met de verschillende journalisten, onder wie ook een homoseksuele journalist, blijkt dat internettrollen eender welke vorm van seksualiteit als een

gemakkelijk aspect beschouwen om de journalist te intimideren. Desondanks de verschillende ervaringen tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten kunnen ze geen bewijzen leveren die wijzen op het feit dat mannen hier anders mee omgaan dan vrouwen. Volgens 24-jarige journaliste bij Primo is *‘Homoseksualiteit voor internet trolls sowieso een gemakkelijk aspect om op in te spelen. Maar of mannelijke of vrouwelijke journalisten daar anders mee omgaan, daar heb ik nog niets van zien verschijnen.’* Bovendien zijn de journalisten zich ervan bewust dat dit zowel voorkomt bij mannelijke, homoseksuele of biseksuele, journalisten als bij lesbische of biseksuele vrouwelijke journalisten. Desalniettemin hebben ze het zelf wel altijd over homoseksualiteit, ongeacht of het een mannelijke of vrouwelijke geïnterviewde journalist betreft:

‘Evengoed als je homo bent, dan gaan ze natuurlijk, die vuile janet zeggen, maar ze zullen wel een ander verwijt vinden als je hetero bent. Maar het kan extra pijnlijk zijn dat ze op bepaalde kenmerken van uw persoon gaan spelen.’ (28-jarige journaliste bij MO*Magazine)

De geïnterviewde homoseksuele journalist die achter de schermen werkt voor een redactie wijst op het feit dat hij, omwille van het feit dat hij geen bekende kop heeft, zelden in contact komt met online intimidatie of bedreigingen die te maken hebben met zijn persoonlijkheid.

Racisme

Zoals eerder beschreven werd in de literatuur toonde Belgisch onderzoek naar het zelfportret van de journalist aan dat de meerderheid van de Belgische journalisten geboren is in België, in 2013 was dit 94%, in 2018 was dit 92,9% (Raeymaeckers et al., 2013; Van Leuven et al., 2018). De ervaringen van journalisten van niet Belgische origine of journalisten die een niet Belgische naam dragen worden hier onder de aandacht gebracht. Op die manier kan worden gesteld of racisme een rol speelt bij de ervaringen van online intimidatie ongeacht het gender van de journalist. Het onderzoek van Challouki (2016) wijst er ook op dat vrouwelijke journalisten in combinatie met een andere, dan Belgische, etnische achtergrond moeilijkheden ervaren. Doorheen de interviews kwamen racistische reacties vaak voor als online intimidatie en als bedreigingen. De mate en de aard verschillen van racistische scheldwoorden tot meer concrete belaging en zelf doodsbedreigingen.

De twee meest voorkomende gevallen waren journalisten met een niet Belgische familienaam. Beide journalisten zijn echter geboren in België en hebben zelfs de Belgische nationaliteit. Een van hen heeft een dubbele nationaliteit (Grieks-Belg). De andere journalist, van Poolse afkomst, wordt racistisch gediscrimineerd vanwege het feit dat zijn voornaam en familienaam niet Vlaams klinken. In zijn geval blijft de discriminatie beperkt tot scheldwoorden waarin zijn naam

verwerkt wordt of tot verbale belaging. Hij leest zulke reacties dagelijks en ervaart het bijna als niet meer dan normaal:

‘(...) Gisteren zeiden ze nog dat spastje met een avondopleiding journalistiek, het is ook al geweest, die is zeker niet van hier of vuile pool (...) enfin dat is dagelijks, courant. Niet alleen op sociale media, maar ook ruimer, via mijn mail en in persoon en ook telefonisch. Maar online zou ik zeggen dagelijks.’ (27-jarige journalist bij Knack)

Ondertussen is hij het gewoon om bijna dagelijks reacties te krijgen, zowel op de inhoud van zijn werk als op zijn persoon. Het feit dat ze spelen op zijn zogezegde Poolse afkomst maakt het voor hem niet minder ondraaglijk. Integendeel, hij zegt dat dit altijd al zo geweest is. In plaats van daar tegen in te gaan laat hij het gewoon gebeuren:

‘Mijn naam wordt wel vaak gezien als, ahja hij zal links zijn, hij is ni van hier enzo. Dat is niet iets dat ik mij meer aantrek dan andere dingen. Ik ben dat heel mijn leven al gewoon. En ik zal ook nooit roepen van ik ben wel van hier. Omdat het dan zo precies oke zou zijn als ik niet van hier was, dus ik zal dat ook nooit doen. Dat kwetst mij niet meer maar dat komt wel vaak voor.’ (27-jarige journalist bij Knack)

Voor deze journalist blijft het bij online intimidatie en scheldpartijen. Voor een enkele geïnterviewde journalist gaat het verder dan deze vormen van intimideren. Hij ontving via Twitter een doodsbedreiging. Op een impliciete manier suggereerde de lezer dat het maar beter zou zijn dat hij zich zou ophangen. Zoals besproken zijn deze suggesties een weloverwogen keuze van de verzender ervan om niet vervolgd te kunnen worden. Naast deze doodsbedreiging kreeg deze journalist van Grieks-Belgische afkomst en met een Griekse voornaam en familienaam een dreigmail die erg racistisch was en voor hem al de grenzen overschreed:

‘Volgens ons heb je reeds genoeg onzin neergepend bij Knack. Het wordt tijd dat je je roots terug opzoekt. Je hebt hier niets verloren, dus trap het af! Ga uw onzin in u thuisland uitkramen, zien of dat lukt. En neem zoveel mogelijk van uw soortgenoten mee! Opgeruimd staat netjes!. En om het af te maken, Met vriendelijke groeten.’ (28-jarige journalist bij De Morgen)

Het is dus zo dat bij online intimidatie racisme een belangrijke invloed heeft. Dat bewijzen bovenstaande voorbeelden van twee mannelijke journalisten. En hoewel er volgens de literatuur niet

veel journalisten zijn in België met migratieachtergrond, zijn de meeste journalisten zich ervan bewust dat etnische minderheden een gemakkelijke doelgroep zijn voor degene die intimideert. Het verschil tussen mannen en vrouwen is daarbij onbestaande volgens 24-jarige journaliste bij De Standaard want zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten worden geïntimideerd op basis van hun afkomst: *‘Er zijn gewoon niet veel journalisten met migratieachtergrond, dus degene die er zijn worden extra gevisieerd, omdat ze ‘links’ of activistisch zouden zijn.’*

‘Ik denk dat racistische intimidatie bij journalisten met een andere etnische afkomst, voor beide geslachten geldt. Of ze het echt anders ervaren, weet ik niet. Ik heb wel het gevoel dat vrouwen, nu de #MeToo-beweging de laatste jaren zo’n felle opmars heeft gemaakt en vrouwen in het algemeen op de barricades zijn gaan staan, het misschien sneller zullen aankaarten.’ (24-jarige journaliste bij Primo)

Toch is er volgens sommige journalisten een verschil tussen beide daar vrouwelijke journalisten met een andere afkomst niet enkel geïntimideerd worden omdat ze van een ander land komen maar ook omdat ze vrouw zijn:

‘Fatma Taspinar die bij ons werkt, en dat is zelfs een relatief neutraal voorbeeld, ervaart evenveel racistische reacties als een niet nadergenoemde mannelijke collega van niet-Belgische afkomst. Daarbij komt nog eens dat ze vrouw is, en dat heeft ze geweten.’ (34-jarige journalist bij VRT)

Maar een andere journaliste (24) spreekt dit tegen en zegt dat zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten op dezelfde manier omgaan met dit soort intimidatie. Dat komt volgens haar omdat journalisten, ongeacht geslacht constant bezig zijn met sociale media en dus hun reputatie, en daar hoort ook omgaan met intimidatie bij.

Leeftijdsdiscriminatie

Voorgaande ervaringen van e-intimidatie bij journalisten waren verbonden aan de intersectionele aspecten gender, seksuele geaardheid, en etniciteit. Daarbij lag de nadruk op seksistische en racistische commentaren. In wat volgt zal de focus eerder liggen op intimidatie door de leeftijd van de journalist en de verschillende ervaringen van mannelijke en vrouwelijke journalisten. Zoals in de literatuur besproken werd is de gemiddelde leeftijd van Belgische journalisten 47,6 jaar (Van Leuven et al., 2019). Daarbij is een groot onderscheid te maken in de leeftijdsgroepen tussen mannelijke en

vrouwelijke journalisten. Het aandeel vrouwelijke journalisten ligt altijd lager dan het aandeel mannelijke journalisten en daalt nog meer naarmate ze ouder worden. Zoals beschreven in de literatuur zijn hier verschillende verklaringen voor. In het onderzoek van Das en Odekerken (2017) wordt al gewezen op het feit dat jonge journalisten voorzichtiger zijn bij het rapporteren en zich makkelijk laten beïnvloeden. Uit de interviews met de respondenten blijkt dat dit ook van toepassing is voor sommige onder hen:

‘Ik schrijf over Rwanda en ik besef dat ik daar heel erg mee moet oppassen. Het beperkt me soms om daarover te schrijven. (...) Ze spelen op de persoon dus ze spelen op het feit dat je jong bent en vrouw bent.’ (32-jarige journaliste bij MO*Magazine)

Deze intimidatie komt niet alleen van buiten de redactie. Ook binnen de redactie komt er commentaar op het feit dat er jongere journalisten, al dan niet mannelijk of vrouwelijk, aangenomen worden:

‘Het gebeurt dat ik door mijn jonge leeftijd (24) geïntimideerd wordt. En niet alleen van buitenaf, maar ook op de redactie, van binnen dus. Daarom niet per se online. Je merkt dat sommige journalisten het moeilijk hebben met vernieuwing, en jonge, soms ervaren mensen.’ (24-jarige journaliste bij De Standaard)

Bij de andere (jonge) vrouwelijke journalisten blijft intimidatie vanwege leeftijdsdiscriminatie, beperkt. Ze zijn er zich echter wel allemaal van bewust dat dit kan toenemen naarmate ze ouder en bekender worden of dat het te maken heeft met de onderwerpen waarover ze schrijven:

‘Ik denk dat het nog kan komen, moest ik bijvoorbeeld een opiniestuk schrijven of over een provocerend thema schrijven voor online media. Dan vermoed ik dat internettrollen daar wel gemakkelijk op in zullen pikken. Ik zou daar alleszins rekening mee houden. (...) Ik denk dat alles sterk afhangt van het onderwerp. Als een jonge man/vrouw iets schrijft over onderwerpen die vooral een ouder publiek zorgen baren, zullen ze daar sneller op gepakt worden.’ (24-jarige journaliste bij Primo)

Bij de interviews met mannelijke journalisten kwam intimidatie door leeftijd minder ter sprake. Desalniettemin was er een verschil tussen 61-jarige journalist bij de VRT die op het punt staat om op pensioen te gaan en bijvoorbeeld 27-jarige journalist bij Knack die zich erg jong voelt in de mediawereld. Terwijl de pensioen nemend journalist ervan overtuigd is dat de intimidatie niet zal

stoppen, ook niet na zijn pensioen, kan de jonge journalist bij Knack niet inschatten hoe de situatie nog zal evolueren omdat hij niet weet hoe het vroeger was.

4.4 Hoe omgaan met e-intimidatie in de journalistiek

Tijdens de interviews vertellen de journalisten open over hun persoonlijke ervaringen. Zo vermelden ze de gore beledigingen zoals ‘spast’, ‘onnozel manneke’ of ‘moslimvriendje’ op sociale media. Sommige worden ook op straat nageroepen en andere krijgen occasionele hijgtelefoons of dreigmails. Bij sommige journalisten is dit wekelijks, bij anderen dan weer veel minder.

Hoewel sommige journalisten aangeven nooit te reageren op de reacties die ze krijgen vanuit het principe ‘do not feed the trolls’, of dat nu feedback of intimidatie is, kunnen anderen zich niet inhouden om in interactie te gaan. Op het eerste gezicht lijkt er geen logische verklaring te zijn in de manieren waarop journalisten omgaan met de online intimidatie. De coping strategieën voor mannelijke journalisten zijn echter directer doordat ze de reacties retweeten of op een ludieke manier integreren in een eigen post. Het is dus een manier om met de reacties om te gaan volgens 27-jarige journalist bij Knack: *‘Ik ben nogal actief op Twitter, zelfs als iemand mij uitscheldt dan retweet ik dat meestal met een ludieke opmerking. Dat is een manier, een beetje een coping strategie.’* Dat merkt ook een jonge vrouwelijke journaliste op wanneer ze het Twittergedrag van haar collega’s bekijkt:

‘Als journalisten met andere etnische achtergrond zoiets meemaken, zie ik op twitter wel regelmatig hetzelfde patroon terugkeren. Ze retweeten de internettrol of persoon die commentaar geeft, en proberen de belediging met wat humor weg te lachen of aan te kaarten. Daar komt veel (positieve) reactie op, wat de journalist ongetwijfeld goed doet. (24-jarige journaliste bij Primo)

Anderzijds zijn er ook journalisten die zelf de conversatie aangaan en op die manier heel wat reacties krijgen. Dit doen ze door te reageren op een bericht van bijvoorbeeld een politieker. Wanneer ze dan intimiderende reacties krijgen, hadden ze dit verwacht. De manier om er volgens 61-jarige journalist bij VRT mee om te gaan is door de eigen reactie te kopiëren en te plakken bij de beledigingen en hun eigen standpunt overeind te houden. Een voorbeeldje van deze journalist op Facebook:

Afbeelding 4: Reactie op Facebook - Peter Verlinden

Wanneer we vragen aan een 55-jarige mannelijke journalist bij De Standaard en een 28-jarige vrouwelijke journalist bij MO*Magazine of ze zelf reageren, merken we dat er enig verschil is tussen beide. De jonge journaliste zou eerder wel reageren terwijl de oudere journalist dit nooit zou doen. Ook 48-jarige journalist bij Apache sluit zich aan bij deze journalist:

'Ik reageer nooit, nooit op beledigingen. Dat is het stomste wat je kunt doen. Nooit!' Ten opzichte van de vrouwelijke journalist: *'Als ik dat zinvol vind, of denk dat dat zinvol is, dan doe ik dat wel.'*

Dit kan te maken hebben met het feit dat de vrouwelijke journaliste nog jong en naïef is, wat ze in het interview overigens toegeeft. Terwijl de mannelijke journalist ouder is en de ervaring heeft om niet meer zelf te reageren. Dit wil niet zeggen dat de andere geïnterviewde mannelijke journalisten ook niet reageren en de vrouwelijke wel. Er zijn ook mannelijke journalisten die maar al te graag de conversatie aangaan.

Journalisten bepalen ook voor zichzelf hoe ze best omgaan met de reacties. De ene kan dat al wat gemakkelijker vergeten dan de andere. Volgens een journalist is het kwestie van er geen waarde aan te hechten en er gewoon mee te leven. Een andere 55-jarige journalist bij De Standaard gaat hiermee akkoord: *'Ja je moet daar gewoon mee leven. En daar zo goed mogelijk mee proberen om te gaan zolang het niet uitmondt in oproepen tot fysiek geweld.'*

Nog andere manieren om met de beledigingen of reacties om te gaan zijn het, al dan niet tijdelijk, verwijderen van de sociale media waarop je als journalist actief bent zegt 28-jarige journalist bij De Morgen: *'Je kan je er ook tegen wapenen. Als ik er genoeg van heb, dan zorg ik gewoon dat ik een paar weken niet op Twitter zit.'*

Het is niet altijd even duidelijk wie reacties verzendt. Dit zou eventueel in vervolgonderzoek kunnen worden onderzocht. De verschillende journalisten zijn het erover eens dat de reacties kunnen komen van een zeer brede groep, die moeilijk te identificeren valt. Dit is de verzender van de reactie zelf. Zowel mannelijke als vrouwelijke trollen reageren op het werk van de journalist. Volgens de journalisten is er een verschil in de reacties tussen mannen en vrouwen. Volgens 24-jarige vrouwelijke journaliste bij De Standaard spelen mannen nogal gemakkelijk op de vrouw. Volgens haar reageren ze sneller en impulsiever. Ze zijn ook met meer:

'Ik denk voornamelijk mannen. Op Twitter zijn er ook een aantal vrouwelijke accounts, die direct kunnen zijn, maar dan minder. En ook niet al die vrouwelijke accounts zijn vrouwelijk, er zijn er zeker twee die zich voordoen als vrouwen maar die mannen zijn. En via mail, ja zijn het meer mannen. Je wordt ook wel eens stevig aangepakt door een vrouwelijke woordvoerder ofzo, maar dat is nog iets anders dan een afdreiging.' (28-jarige journalist bij De Morgen)

Daarnaast hebben de journalisten het vaak ook over politiek georganiseerde groepen die met valse accounts beledigende reacties verzenden. Bij zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten komt dit voor. Uit de interviews lijkt het eerder bij de onderwerpen te liggen als oorzaak. Zo krijgen beide journalisten, een man en een vrouw, die over Centraal-Afrika, en meer specifiek Rwanda, schrijven veel beledigende reacties. Ze zijn er alle twee van overtuigd dat dit gestuurd wordt vanuit de overheid: *'Daar zit soms een heel bewuste strategie achter, vanuit de Rwandese overheidskringen om journalisten die schrijven over dat bepaald thema, hun geloofwaardigheid te ondermijnen. Dus dat is intimideren.'* En volgens 61-jarige journalist bij VRT die over dit thema schrijft kan men het niet bewijzen: *'de Belgische justitie moet dat nu maar uitzoeken, maar wij zijn ervan overtuigd dat dat georganiseerd wordt vanuit de overheid.'* Niet alleen de Rwandese overheid zou goed georganiseerd zijn, maar ook vanuit Belgische politieke partijen versturen trollen beledigende reacties met het doel om de journalist in kwestie het zwijgen op te leggen. Daarnaast hebben ze het ook nog over complotdenkers, woordvoerders, kabinetmedewerkers, etc.

De redenen waarom de daders, zoals hierboven beschreven, intimideren is meestal om de journalist in kwestie het zwijgen op te leggen volgens de geïnterviewde journalisten. Dit komt overeen met de bevindingen in de literatuur (Reporters Without Borders, 2018). Daarnaast gebeurt het ook vanuit ideologische overwegingen, of om tegendraads te zijn.

4.5 Gevolgen van e-intimidatie bij journalisten

4.5.1 Gevoelens

Zoals in de literatuur werd beschreven hebben de gevolgen die de journalisten met zich meedragen een zware impact op hun offline leven (Binns, 2017; Jane, 2016; Lenhart, et al., 2016). Uit de interviews met de journalisten waarin ze openlijk over hun gevoelens praten komen verschillende getuigenissen van gevoelens naar boven. Zo vertellen de journalisten allemaal dat ze zich ofwel geïrriteerd voelen, dat de reacties hun onzeker en kwaad maken of dat ze zich er ongemakkelijk door voelen. Zeker na een lastige week op de redactie of een lange dag. Dat geldt voor zowel mannelijke als vrouwelijke respondenten. De 32-jarige journaliste bij MO*Magazine heeft echt geen zin om nog te schrijven als ze al een slechte week heeft gehad. Ook 55-jarige journalist bij De Standaard zegt dat het moment en je eigen gemoedstoestand waarop journalisten reacties lezen een rol spelen: *‘Het is laat op de avond en je hebt gedronken of je grenzen liggen wat anders of je bent moe of prikkelbaar, dat zijn soms momenten dat je beter van Twitter afblijft.’*

De 27-jarige journalist bij Knack probeert op een ludieke manier om te gaan met de reacties en lijkt stoer over te komen tijdens het interview maar geeft wel toe dat het niet gemakkelijk is om ermee om te gaan: *‘Want ik moet wel zeggen dat het aan u vreet hoor, persoonlijk. Dat is niet leuk om dat elke dag te lezen.’* En ook 28-jarige journalist bij De Morgen probeert de gevoelens te plaatsen maar heeft het daar soms moeilijk mee: *‘Het eerste wat ik dacht was, ik mag mij hier niet door kwaad laten maken. Dat is exact wat die pipo’s willen. En dan was ik toch kwaad.’*

Vervolgens komen er nog een heleboel andere gevoelens naar boven die in een codeboom worden gestructureerd (bijlage 2).

4.5.2 Gevolgen voor de persvrijheid

In een onderzoek uit Nederland (Odekerken & Brenninkmeijer, 2017) werd al aangehaald dat bedreigingen de journalist kunnen beperken om over iets te rapporteren. De beslissing om al dan niet te publiceren ligt bij de journalist zelf maar kan ook de beslissing zijn van de hoofdredactie. Langs de andere kant wanneer de journalisten de vraag kregen of er meer bemiddeling moet komen, waren ze het er allemaal over eens dat ook voor de lezers zelf vrijheid van meningsuiting geldt. En dat bemiddeling een beperking zou kunnen zijn op de vrijheid van meningsuiting en de werking van de democratie.

Zoals eerder werd aangehaald kunnen beledigingen en bedreigingen ervoor zorgen dat de journalist voorzichtiger is in de publicatie of rapportering van bepaalde berichten. Op die manier is het voor hen een beperking op de persvrijheid:

‘(...) een logische reflex is dan, ik ga me veel gedonder mee binnen halen, dus ik kan er maar beter afblijven (...) zij beroepen zich op het recht op vrije meningsuiting maar tegelijk beknotten ze daarmee die van u als journalist.’ (48-jarige journalist bij Apache)

Het gevolg is dat journalisten zich terughoudend gaan opstellen in hun rapportering. De meeste journalisten hebben elk voor zichzelf een manier gevonden om met intimidatie en bedreigingen om te gaan. De ene relativeert, terwijl de andere professionele hulp inschakelt of op een ludieke manier reageert. Ook het feit dat journalisten terughoudender worden, komt opvallend veel naar boven tijdens de interviews. Bij terughoudendheid gaat het erover dat eender welke vorm van intimidatie, via sociale media, met hijgtelefoons, of via juridische klachten, de dader er altijd in slaagt om de journalist van zijn of haar werk te houden. Het gevolg is ook dat dit doorstraalt op redacties. Door bepaalde onderwerpen zoals seksisme, politiek, migratie, etc. niet meer op de agenda te zetten uit vrees dat dit nog meer controverses zal uitlokken:

‘Ik ben ondertussen immuun geworden, maar de hoofdredactie is zeer gevoelig. En dat vind ik een zeer bezwarende kwestie. Dat vind ik misschien wel het grootste probleem van al deze dingen (...) ze willen kosten wat het kost geen miserie. Dus ze willen geen controverses (...). Ik de indruk heb dat stemmingmakerij in de sociale media wel degelijk invloed kan hebben op redactionele beslissingen.’ (61-jarige journalist bij VRT)

‘Als ze u feitelijk veel tijd en energie laten steken in zaken waarin je je moet verdedigen, voor dingen waarvoor je je absoluut niet voor zou moeten verdedigen, ja dat is veel gevaarlijker vind ik vanuit een democratisch oogpunt. Een logische reflex is dan, ik ga me veel gedonder mee binnen halen, dus ik kan er maar beter afblijven.’ (48-jarige journalist bij Apache)

Sommige journalisten stellen zich ook de vraag of ze al dan niet voorzichtiger moeten zijn bij het publiceren van bepaalde artikels. Zo hebben ze het over onderwerpen zoals migratie, politiek (meer bepaald Rwanda), klimaat, seksisme en feminisme.

Een van de vrouwelijke journalistes, die nu werkt bij Primo, schreef over feministische onderwerpen tijdens een stage bij Charlie en vertelde hoe het opviel dat man-vrouw onderwerpen door het tegenovergestelde geslacht vaak bekritiseerd worden. Een andere journaliste, werkzaam bij Rosa, schrijft over seks en seksisme, geeft zelf toe dat het belangrijk is om voorzichtig en genuanceerd te werken. Maar zelfs dan hebben de lezers al een soort van vooringenomenheid

waarbij ze op voorhand al beslist hebben om stand te houden bij hun eigen mening: *‘Euhm, ik merk dat op vlak met moppen maken waar seks aan te pas komt of zo ik heel voorzichtig ben geworden. Omdat ik echt merk dat mensen daarbij echt heel vulgair worden.’*

De twee journalisten met een semi-migratieachtergrond, zijn gespecialiseerd in onderwerpen rond politiek. Wanneer ze verbaal beledigd worden op sociale media of bedreigd worden gaat het bijna altijd over het feit dat ze niet 100% Belgisch zijn of geen Belgische familienaam hebben. Maar zelfs dan blijven ze ervan overtuigd dat ze voldoende diepgaand keuzes hebben overwogen en dat voorzichtigheid wel moet maar dat het eerder gaat over transparant zijn. Ook Vincent Merckx, sociale media journalist die samenwerkt met Rudi Vranckx en dus gevoelige onderwerpen behandelt vraagt zich bij beledigingen en intimidatie altijd af of ze wel transparant genoeg zijn geweest in de berichtgeving. Het gaat met andere woorden voor hen niet over het feit dat ze voorzichtig moeten zijn, want dat is een beperking op het recht rond vrije meningsuiting. Integendeel, een journalist moet waken over de werking van een goede democratie en al de standpunten belichten, een of andere internettrol mag daar geen beslissende invloeden op hebben: *‘Ik denk altijd van, misschien moeten we nog transparanter zijn en uitleggen waarom we de dingen doen zoals we ze doen.’*

4.5.3 Professionele hulp

Zoals eerder werd beschreven heeft elke journalist een eigen manier om met online intimidatie om te gaan. De impact van de bedreiging is enorm. Zoals blijkt uit het onderzoek van Odekerken en Das (2019) investeren journalisten tijd, geld en energie in sommige zaken. Denk maar aan de juridische zaken bij Apache over de LandInvest groep waarbij juridische claims de journalisten van hun werk houden. Maar ook mentale schade zoals stress, slapeloosheid en angst zijn ernstige gevolgen voor de journalisten. Tijdens een interview haalt de respondent aan dat hij af en toe naar de psycholoog gaat:

‘Ik ben wel begonnen met naar een psycholoog te gaan. Ik had dat nodig. Ik merk zo wel als ik af en toe het teveel wordt, dan ga ik praten met een psycholoog. En dat kan echt deugd doen als het teveel wordt. Zo eens de dingen op een rij zetten.’ (28-jarige journalist bij De Morgen)

5 Conclusie en discussie

Dit onderzoek probeerde na te gaan welke intersectionele aspecten verbonden zijn aan de ervaringen van online intimidatie bij journalisten. Via een literatuurstudie en een kwalitatief onderzoek werden elf journalisten geïnterviewd. De kwalitatieve diepte-interviews met zowel mannelijke als vrouwelijke journalisten uit verschillende leeftijdscategorieën (van 24 tot 62), van verschillende etnische achtergronden (Grieks, Pools en Belgisch) en met verschillende seksuele geaardheden (hetero en homo) wijzen op verschillende ervaringen omtrent online intimidatie. De literatuurstudie en het onderzoek werden opgebouwd rond gender in combinatie met seksuele geaardheid, etniciteit en leeftijd.

Online intimidatie werd in al de interviews bevestigd. In dit literatuur en in de analyse van de interviews speelt online intimidatie voornamelijk op de persoon (OVSE, 2015). Daarnaast heeft het volgens de journalisten ook grotendeels te maken met de onderwerpen waarover ze schrijven: migratie, politiek, klimaat, seksisme en feminisme. Dat komt ook overeen met wat werd besproken in de literatuur (Binns, 2017; Coe et al, 2014; Jane, 2014). Daarnaast zijn ze het er overwegend over eens dat vrouwelijke journalisten hier vaker mee geconfronteerd worden dan mannelijke journalisten en ook dit strookt met de bevindingen uit de literatuur (Faludi, 2012; Jane, 2014; Odekerken & Das, 2019; OVSE, 2015).

Vervolgens werken, volgens de oudere geïnterviewde journalisten, sociale media versterkend. Zij zijn namelijk in staat om te vergelijken met vroeger. Ten opzichte van vroeger, daarmee bedoelen ze ongeveer 15 jaar geleden, kwamen reacties trager, waren ze minder publiek en droegen ze een minder directe impact met zich mee. Dat heeft ongetwijfeld te maken met het idee van altijd online zijn en de online alternatieven die er zijn bijgekomen (Bradshaw, 2017; Beyers, 2003; Boczkowski, 2002; d'Haenens et al., 2003; Hujanen, 2001; Tewksbury & Althaus, 2000; McLuhan, 1989). Hoewel commentarensecties op nieuwssites minder gebruikt worden volgens de journalisten blijven ze nog altijd een manier voor internettrollen om te intimideren. Het feit dat op sommige nieuwssites logingegevens vereist zijn, zorgen vaak al voor een beschaafder debat.

Als we kijken naar de manier waarop ze zelf online intimidatie definiëren wordt er bijna altijd een onderscheid gemaakt tussen kritische feedback, intimidatie en bedreigingen. Volgens de respondenten heeft de verzender bij feedback kennis van zaken, is de reactie beschaafd en gaat het meer over de inhoud. Wat een reactie intimiderend maakt is het taalgebruik en het feit dat er op de persoonlijkheid van de journalist wordt gespeeld (OVSE, 2015, Jane, 2014). De persoonlijkheidskenmerken van de journaliste worden dan gebruikt om hem of haar het zwijgen op te leggen of in diskrediet te brengen. Bedreigingen verschillen van intimidatie omdat er bij bedreigingen wordt gesuggereerd over te gaan tot actie.

Zoals reeds werd aangehaald kwam uit de literatuur naar voren dat vrouwelijke journalisten vaker geconfronteerd worden met online intimidatie (Faludi, 2012; Jane, 2014; Odekerken & Das, 2019; OVSE, 2015). In dit onderzoek hebben we geprobeerd om meer inzicht te krijgen in de soorten reacties bij mannen en bij vrouwen. Aangezien intimidatie speelt op de persoonlijkheidskenmerken van de journalist werd daarbij onderzocht of de intimidatie racistisch, seksistisch of leeftijd discriminerend waren. Seksistisch getinte online intimidatie werd voornamelijk in de interviews met de vrouwelijke journalisten bevestigd. En ook de mannelijke journalisten lieten blijken dat ze op redacties merken dat hun vrouwelijke collega's daar meer mee te maken hebben. Naast online intimidatie met seksistische reacties werd er doorheen het onderzoek ook gekeken naar de etnische achtergrond van de journalisten en hoe dat terugkomt in de intimidatie. Het is opvallend dat de racistische reacties die de journalisten ontvangen in de aard van beledigingen zijn of zelfs in de vorm van bedreigingen. Het is ook opmerkelijk dat de combinatie van racistische en seksistische reacties, zoals in de literatuur beschreven, ook in de interviews werd bevestigd (Challouki, 2016). Vervolgens werd onderzocht hoe leeftijd een rol speelt bij het ervaren van online intimidatie. Hierbij kwam hoofdzakelijk naar voren dat naarmate de journalisten ouder worden en dus meer bekend geraken bij het publiek, ze hiervoor ontvankelijker zijn. De jonge vrouwelijke journalisten beseffen wel dat ze meer leeftijd discriminerende reacties kunnen krijgen naarmate ze ouder worden of bekender geraken. Anderzijds toonde onderzoek aan dat jonge vrouwelijke journalisten gevoeliger zijn voor het ontvangen van intimidatie (Odekerken & Das, 2019). En dat vertelde ook een van de respondenten. Dit komt eveneens voor in de tegenovergestelde richting volgens de journalisten. Met name dat oudere vrouwelijke journalisten in leidinggevende posities meer intimidatie ervaren. Dit omdat ze dan te autoritair zijn waardoor ze bijvoorbeeld manwijf genoemd worden. Intimidatie betreffende vrouwelijke journalisten in leidinggevende posities linken we aan verticale gendersegregatie (Armstrong et al., 2006; Djerf-Pierre, 2005; Rodgers & Thorson, 2003; Ross & Padovani, 2016).

In de interviews werden bepaalde aspecten niet voldoende belicht wat betreft de verschillende ervaringen tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten op het vlak van de intersectionele aspecten. Zo had er meer inzicht moeten worden gegeven in de ervaringen van vrouwelijke journalisten en racistische reacties en hoe zij dit anders ervaren dan mannelijke journalisten. Omdat er niet specifiek vrouwelijke journalisten met migratieachtergrond werden bevraagd. Bovendien zouden seksistische reacties bij mannelijke journalisten meer uitgebreid onderzocht moeten worden in vervolgonderzoek. Daarnaast zou in toekomstig onderzoek ook meer aandacht moeten worden besteed aan discriminatie door homofobie. Dit heeft te maken met een pertinent aanwezige bias, met name die van de steekproef. De elf geïnterviewde respondenten hebben meer dan uitermate goede informatie voorzien om een antwoord te kunnen formuleren op de onderzoeksvraag. Desalniettemin zou het nog interessanter kunnen zijn om de steekproef uit te

breiden. Op die manier kunnen meer verschillende subjectieve ervaringen aan het licht worden gebracht tussen mannelijke en vrouwelijke journalisten op vlak van online intimidatie vanuit een intersectioneel perspectief. Een suggestie daarbij is kwantitatief onderzoek te combineren met kwalitatief onderzoek. Kwantitatief onderzoek kan voldoende diversiteit in de sample voorzien waardoor achteraf bij enkele journalisten, meer specifieke respondenten, interviews kunnen worden afgenomen. De Q-sort methode die kwantitatief met kwalitatief onderzoek combineert kan hiervoor gebruikt worden.

Op basis van het onderzoek kunnen we niet specifiek stellen dat de intersectionele aspecten verbonden aan de ervaring van online intimidatie bij journalisten verschillen in de manier van omgaan. Er werd wel duidelijk gesteld hoe bijvoorbeeld mannelijke journalisten in het onderzoek daar anders, ludiek, mee omgaan dan vrouwelijke journalisten. Dat wilt meteen ook zeggen dat er in vervolgonderzoek meer aandacht moet worden besteed aan coping strategieën vanuit een intersectioneel perspectief. Hoewel vrouwelijke en mannelijke journalisten vaak bevestigden dat ze het er moeilijk mee hebben en dat het *'vreet aan hun persoonlijkheid'* geven ze geen suggesties om er tegen in te gaan of er maatregelen voor te treffen. Dat heeft meteen te maken met het volgende onderwerp: vrijheid van meningsuiting. Het overgrote merendeel van de journalisten uit de interviews is het er over eens dat bemiddeling van overheden of bijvoorbeeld de VVJ een beperking zou hebben op de persvrijheid. En dat staat volgens de respondenten nog altijd boven hun eigen belang. Anderzijds, wat ook overeenkomt met de literatuur, is het wel opvallend dat sommige journalisten terughoudender zijn in hun verslaggeving (Odekerken & Das, 2019). Ze vragen zich dan vooral af of ze voorzichtiger moeten zijn bij verslaggeving rond migratie, klimaat, seksisme en feminisme. Maar ook in dit geval zou toekomstig onderzoek meer duidelijkheid moeten scheppen vanuit een intersectioneel perspectief.

Theoretisch gezien leverde deze wetenschappelijke verhandeling bijdrage aan onderzoek naar intersectionaliteit en online intimidatie. Maar daardoor ging er ook veel aandacht naar feministisch onderzoek en genderstudies. Ten eerste omdat vanuit een feministisch perspectief een overgang werd gemaakt naar intersectioneel onderzoek (Brown 2016; Collins, 2015; Crenshaw, 1991; Dastagir, 2017; Humprecht & Esser, 2017; Mohanty, 1988; Perry 2018; Roth, 2018). Dit werd dan gebruikt om de ervaringen met betrekking tot online intimidatie te onderzoeken. Ten tweede speelde ook de vrijheid van meningsuiting een belangrijke rol in dit onderzoek. Het is opvallend hoe de geïnterviewde journalisten de afweging maken tussen hun eigen belangen enerzijds en het recht op informatie anderzijds. Dat zorgt er dan weer voor dat de journalisten terughoudend of voorzichtig worden in hun berichtgeving. Ten derde heeft het onderzoek inzicht gegeven in de mogelijkheden van sociale media en de kracht van het publiek. Ze dagen het medialandschap uit en stellen journalisten op de proef. Sociale media worden gezien als een megafoon voor de reacties die

journalisten krijgen en brengen het naar een ander niveau, met name die van online intimidatie. Ten slotte geeft dit onderzoek een aanzet om meer concreet de conceptualisering van intersectionele aspecten verbonden aan de ervaring van online intimidatie uit te werken op de Belgische markt. Hoewel er verschillende ervaringen naar boven kwamen in dit onderzoek, moet toekomstig onderzoek nog uitwijzen hoe dit op grotere schaal zo is. Daarom, zoals reeds besproken, zou kwalitatief onderzoek in combinatie met kwantitatief onderzoek aanzet kunnen zijn voor verder onderzoek.

6 Bibliografie

- Aldridge, M. (2001). Lost expectations? Women journalists and the fall-out from the 'Toronto newspaper war'. *Media, Culture & Society*, 23(5), 607-624.
- American Society of News Editors (2017). *Newsroom Diversity Survey*. Geraadpleegd op 1 maart 2018 op het World Wide Web: http://asne.org/newsroom_diversitysurvey
- Armstrong, C., Wood, M., & Nelson, M. (2006). Female news professionals in local and national broadcast news during the buildup to the Iraq war. *Journal of Broadcasting & Electronic Media*, 50(1), 78-94.
- Armstrong, C., & Gao, F. (2011). Gender, twitter and news content. *Journalism Studies* 12(4), 490-505.
- Arnold, A., & Schneider, B. (2007). Communicating separation? Ethnic media and ethnic journalists as institutions of integration in Germany. *Journalism*, 8(2), 115-136.
- Bartlett, J., Norrie, R., Patel, S., Rumpel, R., & Wibberley, S. (2014). Misogyny on twitter. *Demos*, 1-18.
- Beckman, L., Hagquist, C., & Hellström, L. (2013). Discrepant gender patterns for cyberbullying and traditional bullying: an analysis of swedish adolescent data. *Computers in Human Behavior*, 29(5), 1896-1903.
- Bierhoff, J. (1999). Journalism training in Europe: trends and perspectives. In *Media Minority's Message'conference at the Universitat Autònoma de Barcelona*, (pp. 11-13).
- Binns, M. (2017). Fair game? Journalists' experiences of online abuse. *Journal of Applied Journalism & Media Studies*, 6(2), 183-206.
- Binns, A., (2017). Silenced by free speech: how cyberabuse affects debate and democracy. In T. Owen, W. Noble, & F. Speed (Eds.), *New Perspectives on Cybercrime* (pp. 159-174). Palgrave Macmillan: Cham.
- Blanken, H., & Deuze, M. (2010). *PopUp: de botsing tussen oude en nieuwe media*. Nederland: Atlas Contact.
- Boeijs, H. (2005). *Analyseren in kwalitatief onderzoek: Denken en doen*. Den Haag: Boom/Lemma.
- Boczkowski, P., & Mitchelstein, E. (2013). *The news gap: when the information preferences of the media and the public diverge*. Cambridge: MIT press.
- Bradshaw, P. (2017). *The online journalism handbook: skills to survive and thrive in the digital age*. London & New York: Routledge.
- Cruz, K., & Brown, W. (2016). Feminism, law, and neoliberalism: an interview and discussion with Wendy Brown. *Feminist Legal Studies*, 24(1), 69-89.

- Butler, J. (1990). *Gender trouble: feminism and the subversion of identity*. New York: Routledge.
- Challouki, H., Degreef, S., & Geerts, E. (2016). Over het belang van een intersectioneel feminisme. *Tijdschrift voor Genderstudies*, 19(4), 451-468.
- Chambers, D., Fleming, C., & Steiner, L. (2004). *Women and journalism*. London: Routledge.
- Chen, G., & Pain, P. (2017). Normalizing online comments. *Journalism Practice*, 11(7), 876-892.
- Coe, K., Kenski, K., & Rains, S. (2014). Patterns and determinants of incivility in newspaper website comments. *Journal of Communication*, 64, 658-679.
- Collins, P. (2001). Like one of the family: race, ethnicity, and the paradox of US national identity. *Ethnic and Racial Studies*, 24(1), 3-28.
- Collins, P. (2015). Intersectionality's definitional dilemmas. *Annual Review of Sociology*, 41, 1-20.
- Craft, S., Vos, T., & David Wolfgang, J. (2016). Reader comments as press criticism: implications for the journalistic field. *Journalism*, 17(6), 677-693.
- Crenshaw, K. (1991). Mapping the margins: intersectionality, identity politics, and violence against women of color. *Stanford law review*, 1241-1299.
- Dastagir, A. (2017). What is intersectional feminism? A look at the term you may be hearing a lot. *USA Today*, 25.
- De Bens, E. (2002). Het digitale communicatietijdperk: maatschappelijke implicaties. In G. Verleye, & B. Doolaege (Eds.). *Nieuwe Communicatietechnologie in Vlaanderen. Een doorlichting* (pp. 1-24). Gent: Academia Press.
- Demoor, M., Saeys, F., De Bleeckere, N., De Clercq, M., & Reymanants, G. (2000). *Gezocht: m/v in het nieuws. De invloed van gender als productievevariabele op de vrouw-en manbeelden in de media*. Ministerie van de Vlaamse Gemeenschap, Gelijke Kansen in Vlaanderen.
- De Clercq, M. (2002). *Shedding light on absence: women's underrepresentation in the newsroom*. Paper presented at the 23rd IAMCR Conference, Session VI: Gender and the Political Economy of News, 21-26 July 2002, Barcelona, Spain.
- Delano, A. (2003). Women journalists: what's the difference? *Journalism Studies*, 4(2), 273-286.
- Deuze, M. (2005). What is journalism? Professional identity and ideology of journalists reconsidered. *Journalism*, 6(4), 442-464.
- Deuze, M., & Witschge, T. (2016). What journalism becomes. In C. Peters, & M. Broersma (Eds.). *Rethinking Journalism Again: Societal Role and Public Relevance in a Digital Age* (pp. 115-130). New York: Routledge.
- De Vuyst, S. (2016). *Hacking Gender in Journalism: A Multi-Method Study on Gender Issues in the Rapidly Changing and Digitalised Field of News Production*. Ghent University. Faculty of Political and Social Sciences, Ghent, Belgium.

- De Vuyst, S. (2017) Traditionele en nieuwe genderbreuklijnen in een snel veranderend journalistiek landschap. *Tijdschrift voor communicatiewetenschap*, 45(3), 153-169.
- De Vuyst, S., & Raeymaeckers, K. (2013). 'Journalistiek in Vlaanderen door een roze bril': een verkennend onderzoek naar genderongelijkheid in de journalistieke sector en beroepstevredenheid bij vrouwelijke journalisten. *Etmaal van de Communicatiewetenschap*, 1-18. Erasmus Universiteit Rotterdam.
- Djerf-Pierre, M. (2005). Lonely at the top: gendered media elites in Sweden. *Journalism*, 6(3), 265-290.
- Djerf-Pierre, M. (2007). The gender of journalism: the structure and logic of the field in the twentieth century. *Nordicom Review*, 28(jubilee issue), 81-104.
- Djerf-Pierre, M. & Löfgren-Nilsson, M. (2001, augustus). *Sex-typing in the newsroom: feminisation of Swedish television news production, 1958-2000*. Paper gepresenteerd op de 15de Nordic Conference on Media and Communication Research, Reykjavik.
- Dowd, N. E. (2008). Masculinities and feminist legal theory. *Wis. JL Gender, & Soc'y*, 23, 201.
- European Women's Lobby (2017). *Mapping the state of online violence against women and girls in Europe*.
- Everbach, T. (2009). Family-friendly? A study of work-life balance in journalism. *Media Report to Women*, 37(2), 12-18.
- Faludi, S. (2009). *Backlash: the undeclared war against american women*. London: Broadway Books.
- Fast, K., Örnebring, H., & Karlsson, M. (2016). Metaphors of free labor: a typology of unpaid work in the media sector. *Media, Culture & Society* 38(7), 963–978.
- Fenaughty, J., & Harré, N. (2013). Factors associated with distressing electronic harassment and cyberbullying. *Computers in Human Behavior*, 29(3), 803-811.
- Fongkaew, K., Khruataeng, A., Unsathit, S., Khamphiirathasana, M., Jongwisan, N., Arlunaek, O., & Byrne, J. (2017). 'Gay guys are shit-lovers' and 'lesbians are obsessed with fingers': The (Mis) Representation of LGBTIQ People in Thai News Media. *Journal of homosexuality*, 1-14.
- Foust, J. (2017). *Online journalism: principles and practices of news for the Web*. London, New York: Routledge.
- Franklin, B. (2014). The Future of journalism. In an age of digital media and economic uncertainty. *Digital Journalism*, 2(3), 254-272.
- Franks, S. (1999). *Having none of it. Women, men, and the future of work*. London: Granta.
- Franks, S. (2013). *Women and journalism*. London, New York: I.B. Tauris & Co.
- Fröhlich, R. (2007). Three steps forward and two steps back? Women journalists in the western world between progress, standstill, and retreat. *Women in mass communication*, 161-176.

- GMMP. (2015). *Who makes the news? Global media monitoring project*. London: World Association for Christian Communication
- Gill, R. (2007). *Gender and the media*. Cambridge, UK, Malden, MA: Polity Press.
- Glaser, B., & Strauss, L. (1967). The discovery of grounded theory: Strategies for qualitative research. *Chicago: Aldine*.
- Gsell, L. (2009). Comments anonymous: newspaper websites wrestle with offensive blog comments. *American Journalism Review*, 31(1), 16-18.
- Hall, S. (2003). The spectacle of the other. In S. Hall (Ed.), *Representation: cultural representations and signifying practices* (pp.223-290). London: Sage.
- Haraway, D. (1988). Situated knowledges: the science question in feminism and the privilege of partial perspective. *Feminist studies*, 14(3), 575-599.
- Hardaker, C. (2010). Trolling in asynchronous computer-mediated communication: from user discussions to academic definitions. *Journal of Politeness Research* 6, 215-42.
- Harris, J., Mosdell, N. & Griffiths, J. (2016). Gender, risk and journalism. *Journalism Practice*, 10(7), 902-916.
- Hazaparu, M. A. (2016). Travels with herodotus. On media ethnocentrism, otherness and the mission of the journalist working as a foreign correspondent. *AIC*, 18(2).
- Hedman, U., & Djerf-Piere, M. (2013). The social journalist: embracing the social media life or creating a new digital divide. *Digital Journalism*, 1(3), 368-385.
- Henrichsen, J., Betz, M., Lisosky, M., (2015). *Building digital safety for journalism: A survey of selected issues*. Parijs: Unesco.
- Hermans, L., Vergeer, M., D'Haenens, L., & Joniaux, K. (2009). Journalistiek en internet in de Lage Landen. Een vergelijkende studie naar het internetgebruik van Nederlandse en Vlaamse journalisten. *Tijdschrift voor Communicatiewetenschap*, 37(2), 99-117.
- Hermida, A. (2010). Twittering the news. *Journalism Practice*, 4(3), 297-308
- Hesse-Biber, S. (2014). *Feminist research practice: a primer*. Second Edition. Thousand Oaks: SAGE Publications, Inc.
- Hille, S., & Bakker, P. (2014). Engaging the social news user: comments on news sites and facebook. *Journalism Practice*, 8(5), 563-572.
- How can we end online abuse, and have better conversations on the web?* Geraadpleegd op 10 april 2018 op het World Wide Web: <https://www.theguardian.com/technology/series/the-web-we-want>
- Humphrecht, E., & Esser, F. (2017). A glass ceiling in the online age? Explaining the underrepresentation of women in online political news. *European Journal of Communication*, 32(5), 439-456.

- International Federation of Journalists (2018). Online trolling is not part of the job! Geraadpleegd op 10 maart op het World Wide Web: <https://www.ifj.org/actions/ifj-campaigns/international-day-for-the-elimination-of-violence-against-women-and-girls.html>
- Jane, E. (2014). 'Back to the kitchen, cunt': speaking the unspeakable about online misogyny. *Continuum*, 28(4), 558-570.
- Jane, A. (2014). 'Your a ugly, whorish, slut' understanding e-bile. *Feminist Media Studies*, 14(4), 531-546.
- Jane, E. (2016). *Misogyny online: a short (and brutish) history*. Los Angeles, London, New Delhi, Singapore, Washington DC, Melbourne: Sage.
- Jeppesen, S., & Media Action Research Group. (2018). Intersectionality in autonomous journalism practices. *Journal of Alternative and Community Media*, 3(1), 1-16.
- Juan, M., Syed, M., & Azmitia, M. (2016). Intersectionality of race/ethnicity and gender among women of color and white women. *Identity*, 16(4), 225-238.
- Kimmel, M. (2004). Masculinity as homophobia: fear, shame, and silence in the construction of gender identity. *Race, Class, and Gender in the United States: An Integrated Study*, 81-93.
- Krijnen, T., & Van Bauwel, S. (2015). *Gender and media: representing, producing, consuming*. London: Routledge.
- Lafky, S. (1993). The progress of women and people of color in the U.S. journalistic workforce. In P. Creedon (Ed.), *Women in Mass Communication* (pp. 87-103). Newbury Park: Sage.
- Lasorsa, D. (2012). Transparency and other journalistic norms on twitter: the role of gender. *Journalism Studies*, 13(3), 402-417.
- Lenhart, A., Ybarra, M., Zickuhr, K., & Price-Feeney, M. (2016). *Online harassment, digital abuse, and cyberstalking in America*. Data and Society Research Institute.
- Löfgren-Nilsson, M. (2010). 'Thinkings' and 'doings' of gender: gendering processes in Swedish television news production. *Journalism Practice*, 4(1), 1-16.
- Marshall, J. (2017). The challenges posed by scammers to online support groups: the 'deserving' and the 'undeserving' victims of scams. In T. Owen, W. Noble, F. Speed (Eds.), *New perspectives on cybercrime* (pp. 213-240). Palgrave Macmillan: Cham.
- Mohanty, C. (1988). Under western eyes: feminist scholarship and colonial discourses. *Feminist review*, (30), 61-88.
- McLuhan, M., & Powers, B. (1989). *The global village: transformations in world life and media in the 21st century*. USA: Oxford University Press.
- McQuail, D. (1992). *Media performance: mass communication and the public Interest*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage.

- Meulensteen, S. (2003). Markt voor culturele minderhedenbladen in Nederland. *Report Bedrijfsfonds voor de Pers*: <http://www.bedrijfsfondspers.nl>.
- Muddiman, A., & Stroud, N. (2017). News values, cognitive biases, and partisan incivility in comment sections. *Journal of Communication*, 67(4), 586-609.
- Mutz, D. (2015). *In-your-face politics: the consequences of uncivil media*. Princeton: Princeton University Press.
- Nielsen, C. (2014). Coproduction or cohabitation: are anonymous online comments on newspaper websites shaping news content?. *New Media & Society*, 16(3), 470-487.
- Nilsson, M. (2010). 'Thinkings' and 'doings' of gender: gendering processes in Swedish television news production. *Journalism Practice*, 4(1), 1-16.
- North, L. (2009). Rejecting the 'f-word': how 'feminism' and 'feminists' are understood in the newsroom. *Journalism*, 10(6), 739-757.
- North, L. (2016). The gender of 'soft' and 'hard' news: female journalists' views on gendered story allocations. *Journalism Studies*, 17(3), 356-373.
- NVJ (2017, 6 mei). *Intimidatie is geen stijl*. Geraadpleegd op 16 februari 2018 op het World Wide Web: <https://www.nvj.nl/nieuws/intimidatie-geen-stijl>
- Odekerken, M., & Das, L. (2019). *Een onveilig klimaat. Onderzoek bedreigingen van vrouwelijke journalisten*. Nederlandse Vereniging van Journalisten, Stichting Vrouw en Media, de Vereniging van Onderzoeksjournalisten, het Genootschap van Hoofdredacteuren.
- Olausson, U. (2017). The reinvented journalist: the discursive construction of professional identity on twitter. *Digital Journalism*, 5(1), 61-81.
- Organisation for Security and Co-operation in Europe (2015). *New challenges to freedom of expression: countering online abuse of female journalists*. Geraadpleegd op 15 november 2017 op het World Wide Web: <https://www.osce.org/fom/139186>
- Patton, M. (2005). Qualitative Research. Encyclopedia of statistics in behavioral science.
- Paulussen, S., & De Bens, E. (2004). *Journalistiek@internet.be : een studie naar de mogelijkheden en gevolgen van het internet voor de journalistieke nieuwsgaring en nieuwsproductie*. Ghent University, Ghent, Belgium.
- Paulussen, S., & Ugille, P. (2008). User generated content in the newsroom: professional and organisational constraints on participatory journalism. *Westminster Papers in Communication & Culture*, 5(2).
- Perry, H. (2018). Intersectionality as an institution: changing the definition of feminism. *DePaul Journal of Women, Gender and the Law*, 7(1), 4.
- Pew Research Center. (2014). *Online harassment*. Geraadpleegd op 16 februari 2018 op het World Wide Web: <http://www.pewinternet.org/2014/10/22/online-harassment/>

- Pöyhtäri, R. (2016). The (un) safe practice of journalism. An analysis based on UNESCO's Journalists' safety indicators assessments. *Freedom of Expression and Media in transition*, 175-182.
- Raeymaeckers, K., Heinderyckx, F., De Vuyst, S., Libert, M., De Maeyer, J., De Dobbelaer, R., Le Cam, F., et al. (2013). *De Belgische journalist in 2013: een zelfportret*. Gent: Academia Press.
- Reich, Z. (2011). User comments. *Participatory Journalism: Guarding Open Gates at Online Newspapers*, 96-117.
- Reinardy, S. (2009). Female journalists more likely to leave newspapers. *Newspaper Research Journal*, 30(3), 42-57.
- Reinharz, S., & Davidman, L. (1992). *Feminist methods in social research*. Oxford: Oxford University Press.
- Reisenwitz, C. (2017) The definition of feminism: what does feminism mean?
- Reporters Without Borders (2018). *Online harassment of journalists: attack of the trolls*. Paris
- Ridgeway, C. (2011). *Framed by gender: how gender inequality persists in the modern world*. New York: Oxford University Press.
- Robinson, G. (2005). *Gender, journalism, and equity: canadian, US, and european experiences*. New Jersey: Hampton Press.
- Robinson, G. (2008). Feminist approaches to journalism studies: Canadian perspectives. *Global Media Journal*, 1(1), 123-136.
- Rodgers, S., & Thorson, E. (2003). A socialization perspective on male and female reporting. *Journal of Communication*, 53(4), 658-675.
- Roy, P. (2014) Women, violence and Twitter in India. *Al Jazeera*.
- Ross, K. & Padovani, C. (2016). *Gender equality and the media: a challenge for Europe*. New York: Taylor and Francis.
- Roth, J. (2018). Feminism otherwise: intersectionality beyond occidentalism. *InterDisciplines*, 2.
- Santana, A., & Hopp, T. (2016). Tapping into a new stream of (personal) data: assessing journalists' different use of social media. *Journalism & Mass Communication Quarterly*, 93(2), 383-408.
- Schultz, T. (2000). Mass media and the concept of interactivity: an exploratory study of online forums and reader email. *Media, culture & society*, 22(2), 205-221.
- Seelhoff, C. (2007). A chilling effect: the oppression and silencing of women journalists and bloggers worldwide. *off our backs*, 37(1), 18-21.
- Shoemaker, P., & Reese, S. (2014). *Mediating the message in the 21st century: a media sociology perspective*. New York: Routledge.
- Shor, E., van de Rijt, A., Miltsov, A., Kulkarni, V., & Skiena, S. (2015). A paper ceiling: explaining the persistent underrepresentation of women in printed news. *American Sociological Review*, 80(5), 960-984.

- Silverman, D. (2001). *Interpreting qualitative data. methods for analysing talk, text and interaction*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Smith, C., Attwood, F., & McNair, B. (2017). *The routledge companion to media, sex and sexuality*. Brixham: Routledge.
- Steiner, L. (2012). Failed theories: explaining gender differences in journalism. *The Review of Communication*, 12(3), 201-223.
- Strauss, A., & Corbin, J. (1990). *Basics of qualitative research: grounded theory procedures and techniques*. Newbury Park: Sage.
- Superson, A., & Cudd, A. (2002). *Theorizing backlash: philosophical reflections on the resistance to feminism*. Lanham: Rowman and Littlefield.
- Tandoc, E. (2014). Journalism is twerking? How web analytics is changing the process of gatekeeping. *New Media & Society*, 16(4), 559-575.
- Valentine, G. (2007). Theorizing and researching intersectionality: a challenge for feminist geography. *The professional geographer*, 59(1), 10-21.
- Van Leuven, S. (2017). Lezersreacties op nieuwssites: een mes dat langs twee kanten snijdt. *De Morgen*.
- Van Leuven, S., Raeymaeckers, K., Libert, M., Le Cam, F., Stroobant, J., Malcorps, S., Jacquet, A., et al. (2019). *Het profiel van de Belgische journalist in 2018*. Gent: Academia Press.
- Van Zoonen, L. (1994). *Feminist Media Studies*. London, Thousand Oaks, New Delhi: Sage Publications.
- Vara-Orta, F. (2017). *The resilience of journalists of color in newsroom management*. A Professional Project presented to the Faculty of the Graduate School at the University of Missouri-Columbia School of Journalism.
- Walch, S., Ngamake, S., Francisco, J., Stitt, R., & Shingler, K. (2012). The attitudes toward transgendered individuals scale: psychometric properties. *Archives of Sexual Behavior*, 41(5), 1283-1291.
- Wiegman, R. (2002). Academic feminism against itself. *nwsa Journal*, 14(2), 18-34.
- Weaver, D., & Willnat, L. (2012). *The global journalist in the 21st century*. New York: Routledge.
- Westlund, O. (2012). Producer-centric versus participation-centric: on the shaping of mobile media. *Northern Lights: Film and Media Studies Yearbook*, 10(1), 107-121.
- Willard, N. (2006). *Cyberbullying and cyberthreats: responding to the challenge of online social cruelty, threats, and distress*. Eugene, Oregon: Center for Safe and Responsible Internet Use.
- Womens Media Centre (2017). *The Status of Women in the U.S. Media*. Geraadpleegd op 1 maart 2018 op het World Wide Web: <http://www.womensmediacenter.com/reports/the-status-of-women-in-u.s.-media-2017>

7 Bijlagen

7.1 Bijlage 1: Interviewvragen³

DEFINITIE ONLINE INTIMIDATIE

1. Wat verstaat u onder online intimidatie bij journalisten?

Doorvraag: Waar trekt u zelf de grens tussen feedback (negatieve reacties), humoristische opmerkingen en bedreigende reacties?

LEZERS

2. Hoe is je visie ten opzichte van de interactie tussen journalisten en lezers op sociale media?

Doorvraag: Heb je het gevoel dat de lezer kennis heeft van het artikel waarop hij of zij reageert?

Doorvraag: Wat zet je er toe aan om zelf te reageren op wat de lezer zegt?

Doorvraag: Op welke manier zou je met reacties omgaan als je als beginnende journalist wist hoe het kan verlopen?

Doorvraag: Zijn de reacties die lezers plaatsen anoniem? In welke mate maakt die anonimiteit verschil uit?

REACTIES

3. Tekst tonen waarop beledigende reacties tegen journalisten staan.

Wat denk je bij het lezen van deze reacties?

Doorvraag: Zouden journalisten voorzichtiger moeten omgaan bij het publiceren van teksten?

Doorvraag: Wat dan met het recht op vrije meningsuiting? (Is online intimidatie een inbreuk op uw recht/ en op het recht van de lezers op vrije meningsuiting en expressie?)

Doorvraag: Wanneer was de eerste keer dat u zo'n reactie las? Is uw reactie op deze lezersreacties nu anders dan toen? Leer je ermee omgaan?

Doorvraag: Vanaf wanneer ben je de reacties als intimiderend beginnen ervaren?

Doorvraag: Hoe reageert u als u zo'n reactie leest? Welke gevoelens wekt het op bij u? (kwaadheid, angst, verdriet, irritatie...)

Doorvraag: Zou online intimidatie op de ene of andere manier kunnen uitmonden in fysiek geweld?

Doorvraag: Wat vindt u de beste manier om te reageren op online intimidatie?

Terugwijzen naar recht van vrije meningsuiting: Geen reacties plaatsen, belemmerd dat dan ook niet het recht op vrije meningsuiting van de lezers?

4. Wat bepaalt of je een reactie op nieuwssites, op sociale media of op andere media als beledigend of intimiderend ervaart?

Doorvraag: Wat is dan de aard van de reactie? (persoonlijk, tegen de journalist; inhoudelijk, tegen de inhoud...)

Doorvraag: Hoe bereidt u zichzelf emotioneel voor als u denkt dat een artikel intimidatie kan uitlokken?

Doorvraag: Heb je al eens getwijfeld om van beroep te veranderen vanwege het ervaren van online intimidatie? Waarom?

Doorvraag: Vanaf welk moment zou je ermee naar de politie stappen?

5. Kan je een concreet voorbeeld geven van een reactie die je als intimiderend hebt ervaren? Meer dan andere reacties?

Doorvraag: Wanneer begon dat?

³ De interviewvragen zoals ze hier worden weergegeven zijn van de eerste interviews. Na elk interview te hebben gecodeerd werden de vragen aangepast. Dit om een cyclische proces te garanderen.

Doorvraag: Wat stond er dan juist in? Over welke onderwerpen ging dat dan juist? Op welke manier was dat discriminerend?

Doorvraag: Hoe frequent was dat?

Doorvraag: Ben je daarop in gegaan?

Doorvraag: Heb je het gevoel gehad dat je zelf in fout was?

Doorvraag: Zocht je dan steun bij collega's?

OORZAKEN

6. Wat zijn volgens jou de oorzaken van online intimidatie bij journalisten?

Doorvraag: Denk je dat er meer bemiddeling moet zijn van mediahuizen of redacties om lezersreacties tegen te gaan?

Doorvraag: Wat doet u zelf om dit te voorkomen?

CONCLUSIE

7. Heeft u zelf nog iets toe te voegen?

8. Zelf samenvatting geven...

7.2 Bijlage 2: Codeboom

